

ՅԱԿՈՒ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ

Մեր տոնածառը

Դեկտեմբերի 21-ի երեկոյան դաշտում կան բացումը կատարուեցաւ Գանապետութեան հրադարակի տոնածառին, լուսաւորելով զայն եւ Եղեկապոլսի, ի մեծ ուրախութիւն հրադարակին մէջ խնոնած բազմութեան: 35 մեթր հասակ ունեցող ծառին վրայ փաթառած լուսալարերուն երկայնքը, ըսին, 20 փլոսմէք է... այսինքն՝ Երեւանէն մինչեւ Էջմիածին, իսկ ծառին վրայի զարդերուն քանակը հաւանաբար՝ բազմահարիւր:

Թեւ «Ծառ, տոնածառ» բառերը կ'օգտագործեն, սակայն, անձնադէպ համոզուած չեն, որովհետեւ կոնաձեւ այս աշխարհը, բացի իր ձեւէն, ոչինչ ունի բնական ծառի մը յատկութիւններէն՝ ոչ կոճղ, ոչ ճիւղեր, ոչ սաղարթ, ոչ ալ եղեւնիի բոյր եւ անուշահոտ ոչ ալ կեանք: Սակայն եւ այնպէս, տոնածառ է, որ միշտ տոնական մթնոլորտ հաղորդէ Երեւանին եւ մայրաքաղաքի բնակիչներուն:

Բայց, հաղորդեց արդեօք բոլոր-բոլորին: Մէջ մը հարցնենք հրադարակէն ոչ շատ հեռու, մայրերուն վրայ սեղանիկներ դրած սահլիկներուն, որոնք բացօթեայ այս տոնակայան մէջ, ցուրտ արհամարհելով, ոտքի, երկար ժամեր կանգնեն յաճախորդի ստասունով ու ստասարկելով, դարձապէս իրենց չնչին թուական կողմէն փոքր գումար մը աղաւաղելու համար:

Իսկ տոնածառի բացումին մայրաքաղաքի եւ բացման օրը, հրադարակէն անցունը արգիլուած ըլլալուն, Ձախեան, Խորենացի եւ Մ. Մկրտիչեան փողոցներուն մէջ խցանումներու զոհ, զանազան սեփական, թէ հանրային երթուստի մեքենաներու վարորդները եւ մեքենաները ի՞նչ վիճակներու մասնուեցան, գիտէ՞ք:

Գարիւ յիսուն հազար տղար արժող այս ծառ-չինոսիկը արդարացո՞ւց սրամարդուած գումարը: Չախրափ կաղանդի ծառի մասին զրած բանաստեղծութիւնը Երեւանի ծանօթ է, սակայն, աւելորդ չեն նկատուած անգամ մը եւս զայն լսելի դարձնելը.

«Կաղանդի ծառ մը Երեւանի համար երկու բան մէտ է: Նախ ծառ մը, յետոյ զարդեր ծառին վրայ: Կաղանդի ծառ մը Երեւանի համար երեք բան մէտ է: Ծառէն-զարդէն զատ Գաւաթը գալիք օրերու: Կաղանդի ծառ մը Երեւանի համար Մէկ բան կը բաւէ: Ոչ ծառ, ոչ ալ զարդ Ասիկա՝ խիճերն աղանձող կարծող Միամիտ հոգույս բարի խաբկանն է: Կաղանդի ծառ մը Երեւանի համար Արդէն դաստիարակող լիւր կը բաւէ: Բարի տարի ձեզ եւ Բարի դաստիարակ:»

Ծառ չունեցանք, բայց ծառանման բան մը ունեցանք. զարդ ալ ունեցանք, իսկ դաստիարակ... ամենաշատը՝ դաստիարակ ունեցաւ իւրաքանչիւր հայաստանցի, աւելի լաւ օրերու ցանկութիւն ու երազ, ինչպէս ամէն մարդ աշխարհի չորս ծագերուն կ'ունենայ:

Եթէ երազանքները չըլլան, ամբողջ շաբաթ դժուար կ'ըլլայ: Կը ցանկանք, կ'երազենք, կը յուսանք: Անցեալ տարի չէրաւ, այս տարի կ'ըլլայ. այս տարի չէրաւ, զալ տարի կ'ըլլայ: Զնոնանք բանաստեղծութեան ամենալարերու տողը՝ «Գաւաթը գալիք օրերու»... Ընդհանուր ձեր տարիսն եւ Ս. Ծնունդը:

ՆՆ Դասարանը մերժեց ՌԱԿ-ի դեմ Մերխիո Նահապետեանի հայցը

Առաջին ասյանի ընդհանուր իրավասութեան դասարանը մերժել է Մերխիո Նահապետեանի հայցը ընդդէմ Ռամկավար Ազատական կուսակցության Կենտրոնական վարչության: Գիտեցնենք, որ հայցվոր կողմի դատաւարը է եղել դատարանը կուսակցության իր կանոնադրության մէջ կատարել համադասարան փոփոխություններ, որոնք վերաբերում են կուսակցության անվանմանը, դրոշմի ու զինանշանին, այսինքն կուսակցությանը անհասկանալի միջոցներին:

«ԳԱՅ ԶԱՅՆ» լրատվականի հետ զրուցում Ռամկավար Ազատական կուսակցության Կենտրոնական վարչության «ԳԱՊ» փաստաբանական գրասենյակի փաստաբան Հայկ Պողոսյանը հայտնեց, որ դասարանը մերժել է նվաճել հայցադիմումը:

«Նշենք, թե ինչից է սկսվել ընդհանուր վեճը: Որոշ անձինք, ովքեր հանդես են գալիս Ռամկավար Ազատական կուսակցության անվան մերժում, Հայաստանում օգտագործում են զինանշանը եւ դրոշմը, սակայն չեն հանդիսանում կուսակցության անդամներ, այսինքն Հայաստանի Հանրապետությունում գրանցված Ռամկավար ազատական կուսակցության անդամներ չեն: Սակայն, քանի որ նրանք հանդես էին գալիս կուսակցության անվան փոփոխության համար: Օրինակ, նրանք մամուլի ասուլիսներ էին կազմակերպում, հարցազրույցներ էին տալիս, նշում էին, թե իրենք Հայաստանի Հանրապետությունում անցկացվող ընտրություններին չեն մասնակցելու, մասնավորապես, դա վերաբերել է Աժ մայրող ընտրություններին: Դրանից հետո ՌԱԿ-ը ձեռնամուխ եղավ արգելելու նվաճել անձանց իր անվանումները մերժելու համար: Օգտագործել անհասկանալի միջոցները: Հայցադիմումները մերժված են եւ այդ գործերը ընթացում են արդեն դասարաններում»,- ասաց մեր զրուցակիցը:

Հայկ Պողոսյանը տեղեկացրեց, որ արգենտինահայ Մերխիո Նահապետեանը նաեւ հայցադիմում է ներկայացրել, որում նվաճել է, թե իրենք հանդիսանում են Ռամկավար Ազատական միավորում, այսինքն հասարակական բնույթի կառույց են, իսկ Հայաստանում գրանցված Ռամկավար Ազատական կուսակցությունը խոչընդոտում է իրենց միավորում ստեղծելու եւ միավորման անդամակցելու իրավունքին, որը սահմանված է ՀՀ սահմանադրությամբ ու եվրոպական կոնվենցիայով: «Նրանք դա բացատրում էին նրանով, իբրեւ Ռամկավար Ազատական կուսակցություն իրենց անդամների դեմ հայցել է ներկայացնում, եւ նրանք չեն կարողանում լիարժեք իրացնել իրենց իրավունքը: Սակայն դասարանը մերժեց հայցը»,- ասաց Պողոսյանը:

Նա բացատրեց, որ իրավաբանական անձինք ձեռք են բերում իրավունակություն գրանցման դատարան, եւ կան որոշակի իրավունքներ, որոնք ծագում են միայն իրավունակություն ձեռք բերելուց հետո: Այսինքն, լիարժեք է գրանցվել, որ այդ իրավունքները հնարավոր լինի իրացնել: «Զանգի որ վերջիններս գրանցում չունեն, նաեւ իրավունակություն չունեն եւ չեն կարող նման հայցով հանդես գալ: Սակայն է, Ռամկավար Ազատական կուսակցությունը ընդհանրապես ոչ մեկի իրավունքը չի խախտել»,- ասաց նա:

Փաստաբանի ներկայացմամբ՝ հայցվոր կողմը հայցի հիմքում դրել էր նաեւ այն, որ գրանցման դատարանը գործող «Կուսակցությունների մասին» օրենքով կուսակցության գրանցումը լիարժեք է մերժվել, եթե անվանումը հանրնկուն էր արդեն գործող հասարակական միավորի անվանման հետ. «Իրենք նշում էին, որ Ռամկավար Ազատական կուսակցության անվանումը հանրնկուն է իրենց անվանման հետ, հետեւաբար լիարժեք է դատարաններին, որ կուսակցու-

թյուն անվանումը փոխի: Սակայն արդեն նշեցի, որ չի կարող այդպէս լինել, որովհետեւ, որովհետեւ անվանումը դաշտանություն ստանա, այսինքն իրավունակություն ձեռք բերելի միավորման համար, այն լիարժեք է գրանցում ստանա: Սակայն այդ միավորումը գրանցված չէ որեւէ տեղ»:

Հայկ Պողոսյանը նաեւ հայտնեց, որ դատարանը որոշեց ընթացում իրենք ներկայացրել են հակընդդէմ հայցադիմում, որը դասարանը մերժեց չէր ընդունել: Սակայն վճռաբեկ դատարանը բեկանել է առաջին այսինքն դատարանի որոշումը, եւ, ըստ այդմ, հակընդդէմ հայցը ամեն դեպքում մերժվել է: «Մեր դատարանը է արգելել հայցվորին, սկսել դեպքում՝ Մերխիո Նահապետեանին, օգտագործել կուսակցության անվանումը, դրոշմը, զինանշանը: Ի՞նչն է դրա իրավական հիմքը: Զանգի որ կա գրանցված կուսակցություն եւ որոշակի անձինք այն օգտագործում են, մարդկանց մոտ Երեւան է առաջանում եւ կարծիք է ստեղծվում, որ վերջիններս կադ ունեն կան հանդիսանում են ՀՀ-ում գրանցված Ռամկավար Ազատական կուսակցության անդամ: Հետեւաբար Ռամկավար Ազատական կուսակցությունը գտնում է, որ իր իրավունքը դրանով խախտվում է: Մասնավորապես, դա հիմնավորվում է նրանով, որ այդ անունը հանդիսանում է դաշտանության առարկա: Զանգի որ կուսակցության գրանցումը բարդ գործընթաց է, վերջինիս անվանումը չլիարժեք է հանրնկուն գրանցված կուսակցությունների, հասարակական միավորումների անվանումների հետ: Ըստ մեզ՝ դրանք հանդիսանում են նաեւ մեկուկուսակցության օբյեկտներ, ուստի ենթակա են դաշտանության: Այն անձինք, ում Ռամկավար Ազատական կուսակցությունը թույլ չի տալ օգտագործել իր անունը, չլիարժեք է այդ անվան մերժում հանդես գալ»,- բացատրեց մեր զրուցակիցը:

Կարեւորը Պուշինի դատաւարանն էր «Ազգ»ի թղթակցին

«Ազգ» շաբաթաթերթի խմբագրության խնդրանքով Հայաստանի քաղաքացիների ասոցիացիայի նախագահ, քաղաքական գիտությունների դոկտոր Հմայակ Հովհաննիսյանը մերժեց Մուսկվայում կայացած ՌԴ նախագահ Վլադիմիր Պուշինի մամուլի ասուլիսի ընթացքում Մուսկվայում «Ազգ»ի հասուկ թղթակցի Գոհար Բոսոյանի՝ Պուշինին ուղղված հարցին եւ վերջինիս դատաւարանին.

- Սոցիալական ցանցերում եւ մամուլում եղան տեղեկություններ, թե ինչու Մուսկվայում հենց «Ազգ»ի թղթակցի Գոհար Բոսոյանն է ահա արդեն որոշող անգամ արժանանում Ռուսաստանի նախագահին դիմելու եւ նրան ուղղված հարցեր հնչեցնելու դատաւարան: Չհաջողվեց խուսափել մեր ռուսալեզու մամուլի մերկայացուցիչների խանդի յուրահասուկ քննադատումից, երբ հասուկ ուժադրություն էր հրավիրվում ոչ թե հարցի բովանդակության վրա, որը հակառակից գալով նորաստեղծված ՌԴ նախագահին փարատել Նիկոլ Փաշինյանի եւ նրա ղեկավարած կառավարության հասցեով մամուլում հնչող հայ-ռուսական հարաբերությունների անվան վերաբերյալ ահազանգային գնահատականները, այլ հարց սկոդի հայկական առողջամտության՝ ակցենտի վրա:

Որտեղից լիարժեք է մեր խելովներն կռահեն, որ գուցե՞ Պուշինի ակամքին սկսվել դեպքում հենց այդ ակցենտն էր հաճո, ինչպէս նաեւ կարեւոր էր այն հանգամանքը, որ հարց սկոդը Սփյուռքում եւ Հայաստանում գործող ավանդական հայկական կուսակցության ղեկավարներից մեկի կողմից հրատարակվող թերթի թղթակցին է:

Պուշինը չէր լինի անցյալում արտաքին հետախուզության գնդապետ, եթե լավ չիմանար հայկական Սփյուռքի մերժումը եւ նույնիսկ խորհրդային տարիներին Ռամկավար Ազատական կուսակցության բարեացակամ եւ հարգալից վերաբերմունքը խորհրդային Միության եւ ռուս ժողովրդի հանդեպ: Պուշինյան Ռուսաստանում, որտեղ ռեվոլյուցիոնարական սրամարդությունները գնալով ուժեղանում են, անցյալի փորձը կարեւորվում է, եւ ավելորդ անգամ առանձնահատուկ վերաբերմունք ցուցաբերել Սփյուռքի այն քա-

հում Մուսկվայում՝ աշխարհի ամենաթանկ քաղաքներից մեկում: Այնպէս որ «Ազգ» թերթի մերկայությունը ՌԴ փիւռ հարթակներում դատարանը ընդգծելու ու կարեւորելու Պուշինի դատարանը դրսեւորվող սրամարդկային միանգամայն հասկանալի է: Միանգամայն հասկանալի ու ողջունելի է նաեւ այն, որ մեր լրագրող ձգտում է ոչ թե իր եւր ցուցադրել, ինչպէս դա, ավաղ, ընդունված է՝ մամուլում մեր հեռուստալրագրողների մոտ, այլ հարցի ձեւակերպումով հնարավորություն տալ հարցի հասցեատիրոջը բացվել ու ասել ամենակարեւորը: Իսկ ամենակարեւորը սկսվել դեպքում Պուշինին «ճիշտ դատաւար էր», այսինքն՝ հայ-ռուսական հարաբերություններում դրական դիմամիակայի եւ, որպէս դրա աղաւաղ, Նիկոլ Փաշինյանի մոտակայան հետքական այցի վերաբերյալ Պուշինի համար հայտարարություններ անելու հնարավորության ընձեռումն էր: Դա հաջողվեց, ինչը ամենակարեւոր էր բովանդակային առումով...»

ՀԱՅԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Այս օրերում, երկրի եւ արեւելիկ հայրենիքում, քիչ թէ շատ ներկայ ֆաղափակումներն հարցերով մտա-հոգ ու սագնադող զանգուածի մը կիզակէտը դար-ծած է կարգ մը նախարարութեանց լուծարման, կամ զանոնք ուրիշ նախարարութիւններու ածան-ցելու հարցը: Վերջնական որոշում դեռ չկայացած, թեր ու դեռ կարծիքներու խաչաձեւում մը կը տղտղ վերջերս որոշ բարելաւում տեսած սրամարտութիւն-ները:

Կը խօսուի հինգ նախարարութեանց մասին, սա-կայն, ամենաշատը միւս կը դառնան Մշակույթի եւ Սփիւռքի նախարարութիւնները: Գայը չի կրնար ընթերցել, որ ազգի մը ամենագլխաւոր արժանիքը համարուող հայկական մշակույթը յիշի չունենայ իր առանձին նախարարութիւնը: Պատկան մարմին-ները ունին լուսաբանող զանազաններ, սակայն անոնք հեռու են մարդիկը համոզելէ:

Ես, որդի սփիւռքահայ, մշակույթի հարցը ձգելով իր մասնագէտներուն, յիշի խօսիմ Սփիւռքի նա-խարարութեան մասին, որը, նախորդ իշխանութե-ան ֆնտիզայի շատ մը հարցերու կողմին, դրական ֆայլ էր, որ առնուեցաւ, ի մեծ ուրախութիւն սփիւռ-քահայութեան, որ հայրենիքի մէջ գին մերկայաց-

սփիւռքահայ գրողներու գործերով տարբեր մը հրա-տարակէց, «Գրական Սփիւռք» անուանեալ, որ սա-կայն երկու թիւ տե՛ս շարունակութիւն չունեցաւ: Զեմ գիտէ ինչու դարձեցաւ, սակայն գիտէմ, որ հրատա-րակուած երկու թիւերն ալ ահաւոր սխալներով լե-ցուն էին, յակարակ արեւմտահայերէն լեզուի եւ ուղղագրութեան դարազային: Պարզ է, որ սփիւռ-քահայ գրականութիւնը արեւմտահայերէն յիշի ըլ-լար, մտադրեան ուղղագրութեամբ, բացի կարգ մը արտասահման հաստատուած հայաստանցիներու գրածներէն, սակայն տարբերիմ մէջ յիշուած խմբագրական կազմին մէջ երեւի մեր դասական ուղղագրութեան գիտակ մէկը չկար որ սրբագրէ, ե-թէ անուշտ այդ անուանց տերը իսկապէս մաս-նակցած են խմբագրական եւ վերահսկումի գոր-ծին...

Սփիւռքահայ դրոշմներուն համար դասագիրքեր զանազան ծրագիրը բախտեցաւ սփիւռքի մերժու-մին՝ «Մեր դասագիրքերը, մենք կը դաստաստենք»... (Ինչպէ՛ս տարբերիմ ես, այդպէ՛ս ալ այս ծրագիրն ես: Կարճատեւութեան մը կասկածը մթազնեց օգ-տակար ըլլալու կոչուած ծրագիրը:

Սփիւռքի նախարարութեան գործունէութիւնը տա-

Թանձուկը

ճող, իր բազում հարցերով զբաղուող եւ օժանդակող մարմին մը ունեցաւ:

Թէ անցնող տարիներուն նորաստեղծ այս նախարարութիւնը կարողացա՞ւ ինձիմք արդարաց-նել, ասկիւ վիճելի հարց է:

Պարզ է որ, որեւէ նորաստեղծ հիմնարկ փորձի Երջան ունենայ, երբեմն յաջողի իր նախապէս իրա-գործելու, երբեմն ձախողի, մինչեւ որ կայանայ: Որ-քան ալ որ բացայայտ, թէ ֆողարկուած ֆնտիզայի սփիւռքի լուծարման այս նախարարութեան հասցէին, սփիւռքը դրական վերաբերմունք ունեցաւ անոր հանդէպ եւ ամէն զաղոյթ որ այցելեց նախարարը, յարգանքով ընդունուեցաւ: (Այս ալ սփիւռքի զգա-ցական սկարտիւնը եղած է Գայասանէն ժամա-նողներուն հանդէպ, յիշուած անձնաւորութիւն-ներ ըլլան անոնք, թէ քիչ թէ շատ հայրենի մարդիկ:

Թէ, Եստերու կարծիքով, նախարարութիւնը յիշէ՛ր ընդգրկէր նաեւ նախկին խորհրդային միութեան երկիրներու հայազաղութիւններն ու իրանահա-յութիւնն ալ, սակայն, այցելութիւնները որ եղան նախարարութիւնը կողմէ, թիրախ ունեցան Սփիւռքի հայաշատ կեդրոնները՝ ԱՄՆ, Եւրոպա, Միջին Ա-րեւելք, որոնց ղեկավարութեանց հետ ֆնտիզայի-ցան երկկողմանի հարցեր, որոնց մէկ փոքր մասը ե-թէ իրականացաւ, մեծ մասը մնաց արդարային ի-րականանալի:

Փոխադարձ այցելութիւններ ալ եղան հակառակ ուղղութեամբ՝ արեւելիկ Գայասան, երբ սփիւռքի զանազան կազմակերպութեանց զանազանա-սուներ այցելեցին նախարարութիւն եւ անձնակազ-մին հետ ունեցան հանդիպում եւ ֆնտիզայիցան հարցեր:

«Արի տուն» ծրագիրը իր բարեբաղ զաղոյցութիւնը ունեցաւ, սփիւռքահայ զանազաններուն առջեւ հայրենիքի գանձերը բանալու եւ իրենց մէջ հայ ըլ-լալու հոգարարութիւնը արթնցնելու:

Տարիներ առաջ սփիւռքի նախարարութիւնը

րածուեցաւ նաեւ սուրիահայ աղաստանալներու վրայ, որոնց կարգ մը դարազաններու միութեան ա-ջակցութիւն ցուցաբերուեցաւ հիւանդանոցային վիրահատութեանց եւ բուժման դարազաններուն, նաեւ որոշ օժանդակութիւն ստուցաւ կարգ մը բնակարանային եւ աշխատանքային ոլորտներուն մէջ անօգնական մարդոց եւ ընտանիքներու:

Գայասան աղաստանած սուրիահայը, ի վե-րուս, այնքան կաղուած ըլլալով հայրենիքին, ինք-զինք որդի հարազատ, շատ անելիմ կ'ակնկալէր յետեւեւեւ, կամ նախարարութեան, առանց նկա-սի առնելու անոնց օրինակն եւ բարեգործական կարողութեանց սահմանները:

Առանց շատ օրինակներու դիմելու, բաւարարու-ելով վերոյիշեալներով, ըսել ուզեցի, որ նախարա-րութիւնը ունեցաւ իր տանամանայ փորձի Երջանը, կարգ մը յաջող եւ կարգ մըն ալ անյաջող ձեռնարկ-ներով: Անուշտ տարիներ Ես է որդի փորձի Երջան, սակայն անոր զոյութիւնը անհրաժեշտ-թիւն մը կը նկատուի Սփիւռքի կողմէ, միշտ հաւա-սալով որ ան ձեւով մը յիշի դառնայ Սփիւռքի դե-տաւորութիւնը հայրենիքի մէջ, մասնաւորաբար, երբ նախարարութիւնը զանազան սփիւռքահայ ա-խասակազմով ալ:

Այս բոլորէն անջատ, եթէ նախարարութեանց լու-ծարման դաստաստութիւնը անոնց մեծաթիւ յաջողութեաններուն յակարակուած աշխատանքները խնայելն է, այստեղ նոր հարցի մը առջեւ յիշի կանգնի յետեւեւեւ: Ո՞ր յիշի երթան այդ մարդի-կը, ի՞նչ յիշի աշխատին, ինչպէ՞ս յիշի արդին:

Նոր կառավարութիւնը սակայն «զանազանաշխա-րային» վիճակի մէջ է, դեռ վերջնականապէս չէ ձեւաւորուած, սակայն, արդէն կարգ մը շատ լուրջ հար-ցեր սկսած են անհամբերութեամբ մէջեղ նետուիլ:

Նոր տարուան սեմին այսօր «նուէր» յիշի կ'ընա՞յ սանիլ ժողովուրդը: Զուսանք եւ ստաստենք:

ՅԱՎՈՐԳ ՎՅՈՒՆՅԱՆ

ԳԵՂԱՍ ՄԿՐՏՉՅԱՆ

Գյումրի

Գյումրու քաղաքապետն ամփոփեց տարին

Գնահատութեան երկրորդ ֆա-ղափ ամանորյա գլխավոր տո-նածառն ամեն տարի, արդէն ե-րեք տասնամյակ, սկսում են դնել ղեկեւծներին 7-ից հետո: Այս տա-րի՝ երկրաւարի հետ 30-րդ տա-րելիցի շնորհիւ, չգիտես ով որոշել էր, որ դրա մեծադարձ հիմնակ-մախքն արդէն կարելի է տեղադ-րել առանց այդ օրվան սղաստե-լու, մոտ մեկ քարքար օր: Գուցե նրա համար, որ ծառի վերջնա-կան ձեւավորումից հետո էլի կա-րողանամ նրա լույսերը հանդի-սավոր վառել մայրաքաղաքից մեկ օր օրս ու դրանով լեւինա-կանցիաբար դարձնելու: Ինչեւէ, 27 մետր բարձրությամբ, բնական ճյուղերով ձեւավորվող ֆաղա-բային տնամտող նման է մեծ, գեղեցիկ, բայց ցերեկները մեկ եղելու, եւ զարդարվում է միայն երեկոյան մութի մը՝ իր վառվող լույսերով ու դրանց խաղով: Ա-մանորյա գեղեցկուհու վրա կա-սարվող ծախսերը սոցիալ-տնտես-ական ծանր խնդիրներ ունեցող ֆաղաբուն համեստ են՝ ընդամե-նը 3 մլն դրամ:

Իսկ ինչպիսի՞նք էր Գյումրու համար 2018 թվականը եւ ինչ սղաստել 2019-ից: Օրերս լրագ-րողների հետ հանդիպման ժա-մանակ ամփոփելով տարին, ֆա-ղաբայից **Սամվել Բալասա-նյանը** հասկալիք անդրադար-ձավ փողոցաչինության հետ կաղալած խնդիրներին: Բնակա-վայրի անցումը տարվա յաջողութեան ամենից շատ բնորոշը, թե-րեւս, ֆաղաբով մեկ ֆանդաբա-րափ արված ու նորոգվող տա-նայակից ավելի փողոցները եւ մայրերն են, որոնք արդէն մի ֆա-նի ամիս լուրջ խնդիրներ են ա-ռաջացրել ինչպէս սկսել փո-ղոցների բնակչության, այնպէս էլ հետեւեւեւի ու տնտեսութեան եր-թեւեւի համար, աշխատանքների ձգձգումներով ընդհանուր դժգո-հություն առաջացրել: Ինչպէս ֆաղաբայիցը նշեց, Գյումրիում երեւի երբեք այսպէս չի եղել, որ միանգամից 4 փողոցաչինա-կան ծրագիր սկսեն իրականց-նել: Դրանցից ամենամեծը Վե-րակառուցման եւ զարգացման եկրոնական բանկի 23,84 մլն եվրո ընդհանուր արժողությամբ վարկային ու դրամաւորային ծրագիրն է, որն այս տարի ընդգ-րել էր 12 կմ ճանաղարհի եւ երկու հրապարակ: 2 մլն դոլարի փողո-ցաչինություն իրականացվում է Գնահատարային բանկի ֆինան-սավորմամբ: Վեց փողոցներ նո-րոգվել են մեկն էլ կնորոգվի տե-ղական բյուջեի միջոցներով: Եվ վերջապէս, կառավարություն-ֆաղաբայիցաբար համատեղ ծրագրով կառուցվում է «Մուշ 2» թաղամասի հրապարակը:

Միանգամից այս ծավալի ա-խաստներին, դրանց ընթաց-ում ի հայտ եկած նոր խնդիրնե-րով հանդերձ, ըստ էության դաս-րաս էին կազմակերպիչներն ու շինարարները: Զարգացրելը նշեց այդ փողոցների ֆանդիլոց ցերեքի սակ նախկին ջրահեռաց-ման, կոյուղասար եւ այլ համա-կարգերի խաթարված վիճակը, որն էլ հիմնական դասճառ էր շատ դեղմերուն աշխատանքների ձգձգումների ու նորոգվող փո-ղոցներից շատերի այսօրվա դեռ

կիսաֆանդ վիճակի: Բալասա-նյանը հույս հայտնեց, որ ձմե-ռային Երջանի ընդմիջումից հե-տո, մինչեւ արդիվ վերջ, այս ա-ռաջին փուլի բոլոր փողոցների նորոգումը կավարտեն: «Մենք 33 փողոց՝ 24 կմ ճանաղարհ յիշէ՛ր եւ կառուցենք 2019 թվականին», - ասաց նա, ավելացնելով, որ մինչեւ առուն դա էլ ավարտելու են: Իսկ ծրագիրը շարունակվե-լու է նաեւ հետագա երկու տարի-ներին: Գյումրին ունի 220 կմ ընդհանուր երկարությամբ 180 փողոց: Գնահատի հնչող այն հար-ցին, թէ հնարավոր չէ՞ր փողոց առ փողոց կառուցելով առաջ գնալ, ֆաղաբայիցը դասաս-խանեց. «Այդպէս ֆառատուն տարի կստի. բերեք միանգամից ֆանդիլոց-սարքեր վերջացնենք»:

Գնահատի ղեկավարը ֆաղաբի համար լուծելու երկու կարեւորա-գույն խնդիր է տեսնում, որոնց միշտ հետեւում է: Դրանցից մե-կը, անօրէականների խնդրի հետ մեկտեղ, կաղալած է տնակների հետ: Տեղում ստեղծված «Գյում-րին առանց տնակների» հիմադ-րամի, տարբեր բարեգործների մի-ջոցով այժմ որոշ թվով բնակա-րանների հարց է հաջողվում լու-ծել, ընդամենն նաեւ՝ սոցիալա-կան բնակարանների, բայց դրա-նով անօրէականության խնդիրը չի կարող լուծվել: Գյումրիում այսօր դեռ կա 2854 տնակ, որոն-ցից 300-ը ֆառաղաբայից, այդպիսի 2400-ը ֆնչողութեան երկ-րաւարից, այնպէս էլ տարբեր այլ դաստաստութեան անօրէական մարդիկ են բնակվում: Սամվել Բալասանյանը նշեց, թէ իրենք ունեն դրա հետ կաղալած բովան-դակային վերլուծություն, բայց այդ ամենը յիշէ՛ր եւ հիմնավորվի, որ հասկացվի՝ ով է իրական յառանգատ: Սույն խնդրին հետեւի անդրադարձավ կառա-վարությունը ղեկեւծների 7-ին այստեղ կայացած արտագնա նիստում, ամբողջական յակե-րը հստակեցնելու համար ստեղծ-վել է հանձնաժողով՝ ընդգրկե-լով ինչպէս տարբեր գերատեսչու-թյունների, այնպէս էլ տեղական իշխանության ներկայացուցիչ-ներին, վերջնաժամկէտ է նշա-նակվել հունիսի 30-ը: «Պետք է նաեւ մեր բնակիչների հետ ա-խաստենք, մի օր հասնենք նրան, որ ֆաղաբուն այլեւս տնակներ չի-նեն», - ավելեց Բալասանյանը:

Առանձին անդրադարձ կա-սարվեց նաեւ ֆաղաբային տնտեսութեան խնդրին: «Տրանս-տորի վիճակը խայտառակու-թյուն է»,- փաստեց ֆաղաբայից-ը՝ նշելով, թէ տարիներ առաջ բերված առաջին խմբաբանակ ավտոբուսներն ինչ-որ բան էին, բայց ընդհանուր վիճակը դեռ շատ վատ է: Գնահատի ղեկավա-րը, իր հավաստմամբ, երկու-երեք ծրագիր է առաջարկել կառա-վարությունը, որոնցից մեկն ավտո-բուսներին է վերաբերում: «50-60 ավտոբուս կարող ենք ներկրել,- ասաց նա:- Այդ 60 ավտոբուսը եթէ ֆաղաբուն լինի, լրիվ կարող ենք ֆաղաբային տնտեսութեան ի-դեալական շահագործել: Նույնիսկ մասնավոր սեկտորին էլ ընդգրկելու ենք, որպէսզի մենք կարողանանք այդ հարցին լու-ծում տալ»:

Արարատ Միրզոյանի հայտարարությունը

Գնահատի փոխվարչապետի յաջողութեան արդարանալով Արարատ Միրզոյանի՝ օրերս արած հայտարարությանը (ըստ որի՝ եթէ Արարատ մտնի Արարատի կազմ, իրենք «կաղալակներ արցախահայերի անվտանգությունը»), ոչ տարել, ոչ բերել է ու զտել, որ Մամեդյարովն այդ առաջարկը յիշէ՛ր եւ անի Արարատի բնակիչներին, ֆանի որ արցախցիներն իրենք են որոշում իրենց ձակասագիրը:

Գնահատի փոխվարչապետի յաջողութեան արդարանալով Արարատ Միրզոյանի: Այդ երբվանից է մնան կենսական եւ կարեւորագույն հարցերում տարանջատման ենթարկվում Արարատի եւ Գնահատի մեկ եւ միասնական դիրքորոշումը: Այդ դիրքորոշումը մեկ է ու մնալու է մեկ:

Արարատ Միրզոյանի արձագանքը՝ Արարատ Միրզոյանի հայտարարությանը

Արարատ Միրզոյանի անհեռանկար ու սեփական հայրենակիցներին իրարից տարանջատող, թեմա-մանցնող հայտարարությանն անդրադարձել են նաեւ Արարատի:

«Ինչ յիշէ՛ր է, մենք արդէն ասել ենք եւ Մամեդյարովին, եւ Ալիեւին, եւ աշխարհին: Գնահատար-տության կարգավորման համար յիշէ՛ր է առաջին հերթին կողմերն ունենան կամք եւ յաջողութեան-կամություն, իսկ Արարատիցը չունի ո՛չ կամք, ո՛չ յաջողութեան կամք», - հայտարարել է Արարատի անվտանգութեան ղեկավարը:

Բարայանի հայտարարության մեջ ասված է նաեւ, որ թե՛ Ռուսաստանի, թե՛ որեւէ այլ յաջողութեան դե-րակազարարությունը ոչ թէ խնդրի կարգավորման նպատակն է, այլ՝ խաղաղ կարգավորումը: Նա միաժա-մանակ հավելել է, որ խնդրի լուծումը որեւէ ժամկէտ չունի, եւ, որ որեւէ արհեստական ժամկէտների մեջ այս խնդիրը տեղավորելու փորձույթներն ու հայտարարությունները չեն աշխատելու:

«Ցանկացած արհեստական միջամտություն կարող է բերել անկանխատեսելի հետեւանքների, եթէ յաջողութեան մտայնություն չունի», - եզրակալել է Արարատի Բարայանը:

ԳԵՂԱՐԳ ՎՅՈՒՆՅԱՆ

Հայաստանի անկախությունից եւ Վաշինգտոնի հետ դիվանագիտական հարաբերությունների հաստատմանից շատ առաջ Առլինգտոնում (Վիրջինիա) գտնվող Պայլանների տունը ծառայում էր որպես փաստական «դեսպանատուն»: Վարդգես ու Ռիսա Պայլանների ընտանիքում հաճախակի էին հանդիպումները վաշինգտոնյան դիվանագիտական անձնակազմի հետ, եւ ֆինանսական մեծաթիվները ծավալվում էին հայկական հարցերի շուրջ: Երբ հզոր երկրաշարժը ավերեց Սոփիակն ու Գյումրին, Պայլանների բնակարանը վերածվեց շարժական կայանի: Ամերիկյան կառավարությանը տեղեկացնելու եւ անմիջական օգնություն հայցելու զանգերը հնչում էին օրնիքում:

Բարձրաստիճան մարդկանց հետ մոտիկ հարաբերություններ հաստատելու ընտանիքի անդամները անմիջապես գործի անցնելով դիմեցին Պետությանը օգնություն եւ օրեր անց արդեն «Urban Search and Rescue» ձգնաժամային ջոկատը մոտակա Ֆերֆախցի

գարի) դեսպանատան շրջակա միջավայրի, գիտության եւ տեխնոլոգիաների, ինչպես նաեւ առողջապահության գրասենյակի սնուրեն, եւ այլ ֆաղափներում (երկրներում), որոնցում դիվանագիտական որոշ հարցեր կարողացել է լուծել նաեւ իր հայկական ժառանգությունից ստացած գիտելիքների շնորհիվ:

Դամասկոսում ԱՄՆ-ի հյուպատոսարանում աշխատելու Պայլանը դարձավ երազակցություն ցուցաբերել Սիրիայում աղբյուրի անհետ կորուստի ֆաղափներին: «Երբ հանդիպում էի սիրիացի դեսպանական այրերի հետ եւ աշակցություն խնդրում, սկզբում այնքան էլ հակված չէին լինում համագործակցել, բայց հենց իմանում էին իմ անցյալի մասին, եւ այն մասին, որ դառաւ Հալեպում եւ արդեն Սախաբա Բեյրութ փոխարկվելը, նրանք անմիջապես փոխում էին իրենց վերաբերմունքը, որովհետեւ իրենց լավագույն ընկերներից կամ հարեաններից մեկը հայ էր եւ մնամաշիղ ճակատագրի տեղ անձնավորություն: Այնպես որ, երջանիկ եմ

«Ես այդ ծրագրի սկզբնավորման օրվանից մեղադրված եմ եղել դրանում եւ հորս մահվանից հետո ստանձնեցի այդ դարձակաճանապարհը, որպեսզի ոլորտի գործընկերների հետ աղաչվեմ այդ նախաձեռնության շարունակականությունը», նշում է Ռաֆֆին, խոստովանելով, որ «երբեք չեմ հասնի ծնողների ձեռք բերած նվաճումներին, բայց երախտագրեմ եմ, որ կարող եմ շարունակել նրանց գործը»:

Ռաֆֆին բազմազբաղ է: Որպես մասնագետ միջազգային էներգետիկայի եւ շրջակա միջավայրի խնդիրների, նրան եւս հանձնարարել ամերիկացի Մ. Նահանգների կառուցողական էներգետիկայի միջազգային գործակալության» հետ, որն 158 անդամ երկրների հետ է համագործակցում: Իսկ Պետությանը օգնությունում որպես «առեւտրական եւ բիզնես ոլորտի» ավագ խորհրդական նա փորձում է դաշտանել ամերիկացի գործարարների շահերը աշխարհի տարբեր վայրերում, մի բան, որ լուրջ

Ռուբինա Փիրումյանն իր հոր մասին

«Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի օրերին Սալիկյան բռնաճնջության վայրում սարսափի մթնոլորտը, այլախոհների հետադուրեւների ֆաղափականությունը NKVD-ի երկարաձիգ ձեռքերի միջոցով հասել էր նաեւ Իրան, որտեղ հայկական հարուստ համայնքի մեղադրվածները նույնպես ճակատագրվեցին դառն ճակատագրով», գրում է Լուսինե Գասպարյանը «Արմինյան Միտր-Սփիթթեթթ» շաբաթաթերթում գրախոսելով Լուս Անջելեսի Կալիֆոռնիա համալսարանի դասախոս, գրքերի հեղինակ Ռուբինա Փիրումյանի «Հայրս՝ խիզախ եւ հաստատակամ մարդ, Սալիկյան Գուլագի վերադարձը» խորագրով անգլերեն լեզվով վերջերս լույս տեսած գիրքը:

Փիրումյանի հայրը՝ Պաղ-ճիկ Մինասյանը եղել է թավրիզահայ գիտնական, ուսուցիչ, գրող, խմբագիր եւ ֆաղափական գործիչ, որն ախտվել է հեռավոր Նորիսլս (Սիբերիա): Տասը տարի այնտեղ մնալուց հետո աշխատանքային դաժան դայանների եւ անհյուրընկալ կլիմայի մռայլ մթնոլորտի իր հիշողությունները նա թողնել է հանձնել արդեն Միացյալ Նահանգներում: Բայց երբեք էլ չի կարողացել ավարտել հասցնել այն, առողջական հյուծված վիճակի դաժանությունը:

«Մինասյանի փորձառությունը հարեւանում է Սոլժենիցինի Իվան Դենիսովիչի գրախոսողը, այն տարբերությամբ սակայն, որ նա կարողանում է իր մեջ ուժ գտնել եւ շարունակել իր կյանքը՝ հակառակ խորը հետքեր թողած ծանր փորձությունները:

Պրոֆ. Փիրումյանը, որ բազմաթիվ գրքեր է գրել Հայոց ցեղասպանության մասին, այս անգամ իր ուշադրությունը բեւեռել է հարազատ հոր անցած ուղու վրա, դասեր ֆաղելով արդարության դեմ նրա դայաբարից եւ թեկուզ ուշացածով հարգանքի արժանի տուր տուր անցնելով նրան: Գիրքը արժեքավոր է հասկալու նրա համար, որ ակամատեսի վկայություններ է դարձնում Սիբիրյան ախտաբանի կյանքից»:

Դիվանագիտության արվեստը

Ծառայել հայրենիքին՝ ներկայացնելով նրա շահերը արտերկրում

(Վիրջինիա) դարձավ երազակցություն ընդհանուր մեկնելու Գյումրի:

Պատանի Ռաֆֆիի համար համակարգված այդ աշխատանքի կազմակերպումը հենց իրենց օջախում անցնելի տղամարդկություն թողեց: «Ես տեսա դիվանագետների հետ աշխատելու շուրջընկերները եւ հասկացա այդ համակարգված աշխատանքի արժեքը», նշում է նա, ավելացնելով. «հետագայում ծնողներս փրկարարների այդ խմբին հրավիրեցին մեր տուն շուրջընկերություն հայտնելու, եւ մայրս ինձ խնդրեց մի ֆանի խոսք ասել նրանց՝ երիտասարդ սերնդի կողմից: Դա հուզիչ փորձառություն էր եւ մարդկանց անկեղծ շնորհակցություն դաս ֆաղելու հրաշալի առիթ»:

Պայլանների շարունակական օժանդակությունը երկրաշարժից տուժածներին, եւ հետագայում Ալեքսանդրիայի (Վիրջինիա) եւ Գյումրիի միջեւ ֆույր ֆաղափների հաստատման ուղղված նրանց անդուլ ջանքերը, մղեցին Ռաֆֆին հաստատվելու մոտ գործել ֆաղափականության եւ դիվանագիտության աստղագիր: Դրա ամուր նախադրյալները նա ստեղծել էր Վաշինգտոնի ազգային Մայր սաճարի Ար. Օլբան դորոնում, որտեղ հիմնելով միջազգային գործերի մի ակումբ, դարձավ դեսպանների եւ դիվանագիտական աստղագիր մարդկանց էր հրավիրում դասախոսելու եւ ֆինանսական օգնություններ ուսանողների հետ:

Պատանեկան տարիքում լսելով Յեղատանությունից փրկված եւ հետագայում Բեյրութի որբանոցում տեղավորված տասնյակի դասնությունները, նրա մեջ հասուն վերաբերմունք էր ձեւակերպվել անարդարությունների վերաբերյալ, որն իր արտահայտություններ էր գտել Մարտին Լութեր Քինգ կրտսերի Բիրմինգհեմի (Ալաբամա) բանից գրած նամակում. «Անարդարությունը որեւէ վայրում սղառնալի է արդարությանը՝ ամենուրեք»:

Անտառատելի չէր, ուրեմն, որ նա ի վերջո դիմել էր աշխատելու Մ. Նահանգների արտաքին գերատեսչությունում: Ընդունելության ֆունկցիան ժամանակ ընթացքում ղեկավարեց 30 հազար դիմորդների միջից: Երկու անհաջող փորձերից հետո, երրորդ անգամ նա ընդունվում է աշխատանքի:

«Անձամբ իմ եւ իմ ընտանիքի դասնությունները միախառնելով իմ երազանքներին՝ փոփոխություններ կատարելու եւ վարձատրության լինելու այն երկրին, որ մեզ հնարավորություն էր տվել նոր կյանք կառուցելու, եւ դարձավ իմ երազակցությունը Մ. Նահանգները եւ ստանձնելու դիվանագիտական դարձակաճանապարհը»:

եւ հղաք, որ հայկականության շնորհիվ կարողացել եմ ձեռք բերել ստանդարտի ու դժկամության դասնություն եւ օգնել ամերիկացի ֆաղափներին», վերհիշում է Ռաֆֆի Պայլանը:

Բացի ընտանիքի երկարամյա կառուցող ՉԲԸՄ-ի հետ, Ռաֆֆին անձնապես ընդգրկված է Վաշինգտոնի հայկական երկրորդ գործունեություններում: Նա ծխական խորհրդի անդամ է: Ծնողները Բեյրութի ՉԲԸՄ կենտրոնում են իրար հանդիպել եւ երբ Առլինգտոն (Վիրջինիա) եւ տեղափոխվել, ամեն ջան գործարդել են, որ ՉԲԸՄ-ն հզորանա Չյուսիսային Ամերիկայում: Ոգեւորվելով Վահան Թեմեյանի «բարձրացիր եւ բարձրացուր» խոսքերից՝ Ռաֆֆիի հայրը՝ ՉԲԸՄիության հայտնի գործիչ Վարդգես Պայլանն իր կողակցի՝ Ռիսա Պայլանի (հիմնադիր Հայ-ամերիկյան մշակութային միության, որ դեկավարում է Երեսնամյա Հայ-ամերիկյան առողջության կենտրոնը) հետ դեռեւս 1977-ին ստեղծել է ՉԲԸՄիության նախագահական ակումբը, որը միավորում է այն անդամներին, որոնք տարեկան 1000 կամ ավելի դոլար են նվիրաբերում հայ երիտասարդների ուսումնական, մշակութային եւ մասնագիտական առաջադիմությունը հովանավորելու համար: Սկսած 1987 թվից Նյու Յորկում, ակումբը իրականացրել է ամենամյա Ամառնային փորձառական (վարժողական) ծրագիրը, որի շրջանակներում ԱՄՆ-ի եւ այլ երկրների տարբեր համալսարանների հայազգի ուսանողներ 6-8 շաբաթների ընթացքում աշխատանքային փորձառություն են ձեռք բերել ամերիկյան հայտնի հաստատություններում՝ ըստ իրենց մասնագիտությունների: (*)

մարտահրավեր է դիվանագիտական աշխարհի մեղադրվածների համար: «Սեպտեմբերի 11-ի դեպքերից հետո արտասահմանում աղբյուր մեր ֆաղափների անվտանգության եւ իրար հետ կառուցողականության խնդիրները շատ ավելի լուրջ կարեւորություն են ստացել», նշում է նա եւ արտաքին ֆաղափականության աստղագիրը արդյունավետ աշխատանք ծավալելու մտադիր երիտասարդներին խորհուրդ է տալիս մի ֆանի հասկություններ ունենալ, որոնք անհրաժեշտ են եւ դարձապի:

«Առաջին դարձապի հասկությունը հանցանք լինելու է, գիտակցել չիմացածը եւ անհարմար չզգալ դրա համար: Բայց դարձապի լինել սովորելու ուրիշներից: Դրա հետ կառուցված է լսելու հասկությունը, եւ ճիշտ, փորձառու անձնավորությանը դիմելու եւ նրանցից խորհուրդներ ստանալը: Հաջող հասկությունը դիվանագետի համար կարողանալ բարդ տեխնիկական հարցերը մասշտիբ դարձնել եւ բոլորի համար, եւ դրանք ծառայեցնել ավելի լայն, ընդհանուր ֆաղափականության մղաճակների: Երրորդը՝ ֆինանսական մասնագիտությունն է, վերլուծելու հասկությունը, իմանալ հարցի էությունը եւ կարողանալ կենտրոնացնել ստացված տեղեկատվության վավերականությունը, կարեւորը տարբերել անկարեւորից, երկրորդական նշանակության հարցերից»:

Պայլանը նաեւ խորհուրդ է տալիս դիվանագիտության մեջ լինել աշխուրջ, շրջափառ, դարձապի դիմադրվելու մարտահրավերները, որոնք անտալկա են լինելու: «Կարեւոր է փորձառական շրջան անցնել որեւէ դեսպանատանում եւ որոշել, թե արդյոք դիվանագիտական աշխատանքի անցնելու ընթացքում ճիշտ է կատարվել: Իմ դեպքում ծնողների ազդեցությունը եւ փորձառությունը մեծ է եղել: Հավասարեցնում եմ, որ հայ լինելը չղեկ է սահմանափակվի հայությանը շրջանակներում: Որպես սակայական սպորտի ունեցող ազգ, մեր դարձակաճանությունն է ոչ միայն դաժակալներ մեր ինքնությունն ու մշակութային ժառանգությունը, այլեւ կարողանալ մասնակցել մարդկությանը, ընդհանրապես գլոբալ ֆաղափաբանության զարգացմանը եւ փոխհասուցել այն ամենը, ինչ ստացել ենք նրանից»:

Թարգմ. ՆԱԿՈՒԵ ՕՈՒԼԻՎԵՐՆԵ
(AGBU Insider: Vol. 84 Aug. 2018)

**) Զգոճես ինչու ՉԲԸՄիության այս կարեւոր դարձակաճանը՝ Insider, խոսափել է նշելուց, որ Ռաֆֆիի հայրը՝ Վարդգես Պայլանը, շուրջ 15 տարի եղել է Թեմեյան մշակութային միության կենտրոնական վարչության նախագահը, միաժամանակ՝ ՌԱԿ կենտրոնական վարչության անդամը եւ այդ հանգամանակով՝ ՉԲԸՄիության կենտրոնական վարչության անդամը: «ԱԶԳ»:*

ԱՆԱԻՏ ԳՈՎԱԵԹՅԱՆ

Մայիի Ֆրանկֆուրտ

Մայիի Ֆրանկֆուրտի գրի 2018-ի տնտեսական անդրադարձել են «Ազգի» համարներում (2018-10-19, 11-02, նաև՝ 09-21): Ամենամյա այս տնտեսական ամսագրի կազմակերպումը է գերմանական բժախնությունը, ինչ որ համարում է նաև լրատվամիջոցների հետ աշխատանքով: «Ազգի» կայքէջում հետևելով մեր հրատարակումներին, տնտեսական հանրային կապերի բաժնից էլեկտրոնային ցանցային կապերի մասին ստացա: Հայաստանից նման նամակ ունեւ հաստատությունից դեռ չեն ստացել: Մենք նամակ գրելու մտադրությամբ չունենք: Հուսանք՝ երբեք սա էլ կկարդանք: Բայց միայն սա չէ, որ տարվում է: Այն, որ Հայաստանը սահմաններ չի վեր մասնակցում է գրի այս տնտեսականին, անուշազամ համարներով է: Բայց նկատելի է, որ ձգտում կան ավելի հստակ ծրագիր չկա ստեղծելու ավելի հետաքրքիր և քիչ թվով շահագրգիռ, այդ հարթակից առավելագույնը ստանալու առումով: Մասնադարձում, գրի հանդեպ դաստանդարտային սեր ունեցողի ներկայություն չէ սա, այլ՝ աղբյուր տեսության մասնակցություն, որից իհարկե կարող ենք գոհ կան դժգոհ լինել: Երկուսն էլ կարող են հիմնականում, բայց իմ նպատակը դա չէ: Չեն բացահայտվում ստատուս են, որ Հայաստանը հյուր երկիր դառնա այս հարթակում: Տարիներ առաջ հնչեցրած մեր հարցին տվել է լավ հերթափոխի դաստանդարտային փող չկա: Վրաստանը 2018-ին հյուր երկիր դարձավ ոչ այն դաստանդարտով, որ վրաց գերմանական հարաբե-

Երազ ունենք, սեպական չկա

րությունները դասական խոհ ունեն, որ Շեքսպիրի անունը Բեռլինի դասի փուլումն՝ այլևս անհակասելի բաղադրիչներից է, այլ այն դասառոտ, որ վրացիները սեպական ունեն, գրավոր ծրագիր, իսկ մենք՝ սեպականը փոխարինել ենք երազով, որը չի իրականացնում: Ծրագիր չունենք, գրավորից հեռացել, բանավոր աղբյուր ենք: Իսպիայի ստեղծարարները մեծ ունեւ ունենում են փոքր բացիկներն ամենուրեք ծանուցում էին, թե 2020-ին իրենց մեծ հայեցակցի՝ հայերիս սիրելի Ջաննի Ռոդարիի 100-ամյակն են նշելու մեծ ու փոքրով, Իսպիայում եւ նրա սահմաններից դուրս: Գրականագետներն ու գրադարանավարները, հեղինակներն ու դասերգարները-ձեւավորողները, բեմադրիչներն ու հրատարակիչները, դրոշմներն ու թատրոնները, փառասուններն ու տնտեսականները, մասնակցում են ընթացողները: Նոր հրատարակություններ, միջազգային իրադարձություններ, 1000-ավոր նախագծեր, գրված է ազդագրում: Հայաստանյան ստեղծարարները կուզենան իրենց 150-ամյակի մասին: Ինչպիսի տես կարելի էր գրել, նրանց Գերմանիային նաեւ առնչելով... ավաղ, սրա մասին չենք էլ խոսում, հիշատակում, ու մնաց՝ գրենք: Տնտեսականին մեր ստեղծարարի միակ մեծ ազդաբերող հեղափոխության առաջնորդի վերադարձն է ձեռքով դաստանդարտ է՝ իր հեղինակած «Երկրի հակառակ կողմը» գրի ֆոնին: Ուրախ ենք, որ «Նոր Հայաստանը»

զից կան ճանից միջազգային այս հարթակում նաեւ այսպես գործ են դարձնում: Լալան իմ դասական գիրքը գտնելու համար մի 10 րոպե կորավ: Ահա, սասց՝ ինձ մեկնելով վերջերս մահացած Ջասթին Սոֆ Զարթուրի «Սասուն» վերագրով հատորը: Ամերիկացի այս «դաստանդարտ» դեռ գունար չէ՞ հասկացրել, որ Ղարաբաղի մասին էլ գրի, հարցրի, ու իմ սարկազմը Լալան նկատեց: Իսկ դուր հայկական 2 ստեղծարարներ, այնտեղ 3-րդ կողմի սեպական արտահայտող ունեւ գիրք ունեւ, հակադարձեց նա: Սուս չխոսեցի, սասցի գիրք չունեմ: Պարզ է, օկուլացրել է, էլ ինչ կարելու է՝ գիրք կլինի, չի լինի: Իսկ մենք աշխարհին բացատրելու բան ունենք, սասց Լալան: Լալային այդպես համոզել են, մերոնց էլ համոզել են, թե փող չունեցող երկրում ավելորդ է ֆարգչական նյութին դրանք սրանադրել: Իսկ իրականում գերմանացի սովորական լրատվից իրագրվելով է, թե «միջազգային իրավունքի սեպականից Ղարաբաղը Ադրբեյջանի սարած է», եւ չկա մեր տղապի «արդարացումը», թե Ղարաբաղը ինքնուրույն է կյանքի իրավունքի գերակայությունը հաստատող սարած է, թե... իրավական, ֆաղթական, դասական սարբեր հիմնավորումներ կարելի է ներկայացնել: Ո՛ր մնաց մեր ֆաղթականի, միջազգայնագետի, դաստանդարտի մեքի արդյունք, որ չի երեւակվում այս հարթակում, ո՛ր մնաց մեզ ծանոթ օտար մասնագետներին տրված դաստանդարտներն ունենք: Փո՛ղ չունենք, թե՛ սեպական չկա:

գրին մեր լինելու, հավասարության իր աղագույցը նաեւ այսպես է կնքում, բայց՝ միայն Փաշինյանին առանձնացնենք: Զաղափականությունը, ֆարգչությունը այս հարթակում տեղ չունեն, սուս են հայկական ստեղծարարները: Թուրքիան մի ֆանի ստեղծարար է մասնակցում, դրանցից մեկը լավ մեծ դաստան է փակցրել՝ Օսման Զավալայի լրատվականով, «Ազատություն» մակագրությամբ, նույնի փոքր բացիկներն էլ նվիրում են: «Միտն ու կարծիքը բանեղ չես կարող», գրված է դրանց վրա: Ու այս ֆարգչությամբ Թուրքիայի ստեղծարար կարծես աղագույնում է ֆաղթականից այս հարթակում իր ներկայում: Ղարաբաղի հարցը գրի սեպական միջազգայնացնելու, մեր խնդիրը անգլերեն, ֆրանսերեն, իսկ այստեղ՝ առավելաբար գերմաներեն ձեւակերտելու հարցը կարեւորվում է, բայց գործ չի դառնում: Հայաստանյան ստեղծարարներն այն ներկայացված չէ: Ադրբեյջանի ստեղծարարներն մի գրադարան Ղարաբաղին էր նվիրված: Բարձրաստի, գեղեցիկ մի աղջիկ էր նրանց ստեղծարարներն իմ գրուցակից 28-ամյա Լալան, որ սասց՝ ծնունդով Ղարաբաղից է, 2 սարեկան է եղել, երբ տեղահանվել են, իսկ հիմա աղբյուր են վրացի մայրամուտ: Նկատելի զգուցավորությամբ համաձայնեց դաստանդարտել հարցերիս, երբ դարձեց, որ Գերմանիայում բնակվող հայաստանցի լրագրող են: Իլիան Ալիեւի մեծադիր դաստանին, Չեյնար Ալիեւի տղապի ժառանգությամբ թիկունք արել, նստել էի, իսկ Լալան նրանց դիմախար, դժվար վիճակի մեջ էր, երբ հարցրեցի, թե ադրբեյջանական սեպականից բացի Ղարաբաղի մասին չեզոք, այլ կարծիք արտահայտող գիրք ունե՞ն ստեղծարար: Մեր անգլերեն գրուցիկն, որ Լալայի խնդրանքով ձայնագրիչ սանջատել էի, իսկ նրանց ստեղծարարի տղաներից մեկը լուր հետետում էր հեռախոսը միացրած, հասկացա, որ մեծ գրադարանին իրականում այն վահան է, որ Ադրբեյջանին, ավելի հստակ Ղարաբաղից սեղանակած ադրբեյջանցիներին համոզում է, թե «իրենց» կորցրած եզերքը վերադարձնելը երա-

Բաբուն չի միանա հակաիրանական դաստանիցոցներին

Մոսկվան, Անկարան, Թեհրանը, գուցե նաեւ Բաբուն՝ նույն նախակում

Նոր սարվա նախօրին Ադրբեյջանի նախագահ Իլիան Ալիեւը հարցազրույց է անցրել Ռոսսիա-24 հեռուստաալիին: Նախագահը արձագանքել է Բաբունի արտահայտվածներին: «Էներգետիկ նախագծերի իրականացման առումով մենք ունենք խոչընդոտի չենք հանդիպում: Մյուս կողմից, Ադրբեյջանի դերն ու նշանակությունը զգալիորեն մեծանում են ոչ միայն էներգետիկայի ոլորտում, այլև աշխարհափոխական սեպականից: Երկիրն ավելի է զարգանում, եւ մեր զարգացմանը զուգընթաց ուժեղանում է մեր վրա գործադրող արտաքին ճնշումը: Սեզ փորձում են ներառել սարբեր ֆաղթական արկածախնդրությունների մեջ»: Որոշեւ ճնշման միջոց օգտագործվում են «այնուիսի միջազգային կազմակերպությունների բանաձեւեր, որոնց Ադրբեյջանը չի էլ մասնակցում, մասնակցում սարածվում են ստատուս լուրեր» են նման այլ բաներ: Ժամանակին Հեմի Զիսի-զերն ասում էր, որ «Ադրբեյջանը երբեք չի կարողանա էներգետիկ ֆաղթականություն վարել որոշեւ զուս սնեստական ձեռնարկում: Ի սկզբանե այն հանդիսանում է արտաքին ֆաղթական-

ությունների ֆաղթարիչ»: Իրոք, մինչեւ վերջերս, էներգետիկ ֆաղթականությունը Ադրբեյջանի արտաքին ֆաղթականության գլխավոր նետուսն էր: Խնդիր էր դրվում էներգետիկայի միջոցով ամրադրել երկրի ինչպեւ միջազգային, այնպեւ էլ սարածաբանային դիրքերը, որոշեւ առաջին հերթին Արցախի խնդիրը լուծվի բացառապես ադրբեյջանական սցենարով: Առավել եւս, որ Իրանը իր վիթխարի էներգետիկ դաստաններով դաստանիցոցներն ընթացիկ սակ էր, Կասպիական սարածաբանում նավթի ու գազի սեպականից գերիշխում էր միայն Ադրբեյջանը:

Ավելին, Բաբուն հույս ունեւին, թե Մոսկվային չի հաջողվի իրականացնել սեպական էներգետիկ նախագծերը, մասնավորապես «Թուրքական հոսքը»: Ադրբեյջանին թվում էր, թե ինքը հանդես է գալիս իրեն «Եվրոպայի էներգետիկ անվտանգության երաշխավոր»:

Այս կաղակցությամբ Արեւմուտքում կարծում էին, թե Բաբուն սարածաբանում Մոսկվայի դերի մեծացման հակապոզիցն է: Թեեւ ֆաղթական ֆարեզի վրա Ադրբեյջանի գոյությունը ճանաչելի դարձավ, բայց նրան այդպես էլ չհաջողվեց ի հայտ եկած կաղակցում օգտագոր-

բեյջանա-ռուսական հարաբերությունների զգալի զարգացումը, Թուրքիայի հետ ակտիվ խորհրդակցությունները: Օրերս այցով Թեհրանում էր գտնվում Ադրբեյջանի խորհրդարանի խոսնակ Օթայ Ասադովը: Բաբուն սկսել է գործել առաջանցիկ սեպական, որոշեւ, եթե չվերացնի էլ հարավային հարեւանի հետ գոյություն ունեցող լարվածությունը, աղա գոնե դրան հաղորդի գործնականության հուժկու ազդակ, Վաշինգտոնին զրկի Բաբուն ու Թեհրանին աղակառուցողական սյուժեների դաստանդարտից: Մոսկվան, Թեհրանը, Անկարան, հավանաբար նաեւ Բաբուն, դասկերպվոր սասած, հայտնվում են միեւնույն նավակում: Եթե Ադրբեյջանին եւ Իրանին հաջողվի դիտորդի կարգավիճակ ստանալ ՀԱՊԿ-ում, աղա Երեւանի նոր իշխանությունները իրենց հռչակած «հայակեցրոնությամբ» կարող են այդ կազմակերպությունում կորցնել իրենց ազդեցությունը, նուսն է Կովկասի եւ Մերձավոր Արեւելի հարցերի փորձագետ Սա-հիսլավ Տարասովը: Ռուսաստանին սահմանակից Անդրկովկասում ունի ռազմավարական կարեւորություն ինչպեւ բուն Ռուսաստանի համար, այնպեւ էլ Իսլամական Մեծ Մերձավոր Արեւելի վրա նրա ազդեցության սեպականից: Գ.Ջ.

ԳՈՐԶՐ ԲՈՏՈՅԱԼ

Մոսկվայում «Ազգ»-ի հասուկ թղթակից

ՀՀ Ազգային ժողովի արտաքին քաղաքականության կոմիտեի նախագահ Գրիգոր Գրիգորյանը...

Տրամադրություն մի ֆանի օր է լինում և, ինչն էլ բնականաբար դրականորեն է անդրադարձնում իմ աշխատանքին...

Հրայր Պողոսյան. «Միրով դասրաս եմ նոր ծրագրեր իրականացնելու նոր հայասանում»

միջոցով բարենախառնում ենու ընդհանրապես հղել Հայասանի եւ աշխարհափյուռ իմ բոլոր հայրենակիցներին՝ մեր Հայրենիքի նորագույն դասնության կարեւոր հաղթանակներից մեկի առթիվ: Ես ընդհանրապես եմ «Իմ ֆայլը» դաշինքի տղայի հաղթանակը՝ Նիկոլ Փաշինյանի գլխավորությամբ, ընդհանրապես եմ Ազգային ժողով անցած մյուս կուսակցություններին եւ անհամբեր սղասում Հայասանի նոր խորհրդարանի ու կառավարության հետ մեր հայրենիքի շնորհակցման ու հզորացմանը նղասող նորանոր ծրագրեր ու մսահղացումներ իրականացնելու ու ներդրումներ կատարելու...

ՌԴ Սանկտ Պետերբուրգ ֆաղաում աղորդ եւ գործունեություն ծավաղող Հրայր Պողոսյանն արդեն երկար տարիներ հայտնի է ինչդեպ Ռուսասանում ու Հայասանում, այնդեպ էլ աշխարհի բազմաթիվ անկյուններում, եւ նրա անունն առաջին հերթին առնչվում է չափազանց Ասվածաճաճու եւ իրվաելի մի առաջելության՝ բարեգործության հետ:

Նա արդեն երկար տարիներ հայառուսական բարեկամության եւ երկկողմ հարաբերությունների ամրաղորդման ու սերսացման ջասաղովն է: Հրայրյան առանձնակի վերաբերմունք ունի հոգեւոր աճեմների եւ հոգեւոր խորհրդանիւնների հանդեղ: Նրա բարեգործական գործունեության մեղ մեծ տեղ են գրաղեցնում Հայրենական մեծ դասերաղմի հերոսների հիւսասակին նվիրված հուսարձանները, նաեւ՝ Մեծ եղեռնի գոհերի հիւսասակը հավերճացնող խաչաբարերը: Պողոսյանի ջաներով ստեղծվել են 100-ից ավելի մսակոյթի, հոգեւոր եւ դասական նսանակության կառույցներ ու հուսակոթողներ: Դրանցից 29 հուսարձան նվիրված է Հայրենական մեծ դասերաղմին, 8-ը՝ Հայոց ցեղասղանությանը, որով սեղաղրված են տարբեր ֆաղաումներում: Նրա մեկնասությանը տղաղրվել են

սասնյակ գրեր եւ անագրեր, ինչդեպ նաեւ տարբեր թեմաներով վավերագրական ֆիլմեր: Հրայրյանը զբերից առանձնահասուկ է Սանկտ-Պետերբուրգի՝ ծագումով հայ մարտաղների, ծովակաղների, գեներաղների մասին ծավաղում ժողովածուն: Այն կենսագրական սեղեկասու է, որը ներկայացնում է դեերբուրգի ծագումով հայ 150-ից ավելի ռաղմական գործիչներին:

Հրայր Պողոսյանի բարեգործության ցղանակն ընդգրկում է այսօր արդեն 11 երկիր՝ Ռուսասան, Հայասան, Կրասան, Բելառուս, Մոնղողիա, Սլովակիա, Էստոնիա, Լասվիա, Լիսվա, Գերմանիա, Ղաղախասան: Եղ աշխարհի ու անկյունում էղ իրականացրել է իր հերթական մսահղացումը՝ արել է սիրով ու նվիրումով: Սեր բառը Հրայրյանի գործունեության առանցն ու

հայ ժողովրդի արժանի գավակի բոլոր ձեռնարկումները արղումն են տարիների նրա սնաղան աշխասանի, որը նա կյանի է կոչել մեծագույն սիրով ու նվիրումով, եւ ընդ որում՝ միայնակ, իր անունը կող հիմնաղարմի գումարներով, առանց որեւէ կողմնակի աղակցության եւ օգնության:

Իր ընդհանրակաղական խոսում Հրայր Պողոսյանը նեղ է, ու իրականություն դարձնելով իր ծրագրերն ու ստեղծելով բոլոր հուսարձանները՝ իր հիմնաղարմը ունեցել է մեկ գերագույն նղասակ՝ դաղաղանել եւ վաղ դաղել հիւսողությունը մոռացված փաստերի ու մարդկանց մասին եւ այղ ամենը փոխանցել եղող սերունդներին:

Անցյաղի փաստերն ու հիւսողությունները վաղ դաղելու անհրաժեեսությունն ու մսահղությունը ձանաղված բարերա-

- Դա իմ կյանի ամենաեղանիկ օրերից մեկն էր,- այսօր հիւսում է Հրայր Պողոսյանը,- իմ ուսերից այղ օրը աեսու մի ծանր բեռ ընկավ, ֆանգի իմ ծննդավայր Աղարակի Սուրբ Ասվածածին եկեղեցու բակում իմ մսահղացմաղ սեղաղրված եւ Վեհափաղի կողմից օրհնված Հայոց ցեղասղանության նահասակ սրերի խձանկարային սրաղաղակեր-հուսարձանը վաղ կղաղի ոչ միայն Ցեղասղանությունից փրկված, Մեծ եղեռնի ականաստե Պողոս դաղիս, այղեւ Ցեղասղանությանը գոհ գնացած մեր մեկուկես միղիոն անմեղ գոհերի հիւսասակը...

Հրայր Պողոսյանը մի մեծ երաղան էղ ունի՝ մսանասղող, բայց առավել տարողունակ ու կյանամասեղաղ՝ Հայոց ցեղասղանության նահասակ սրերի խձանկարային սրաղաղակեր-հուսարձան սեղաղրել ծիծեռ-

նակաղերի բարձունում՝ Հայոց Ցեղասղանության գոհերի հուսահանաղիի տարածում, բազմահաղաղ այղեղունների հայացններին ի սես: Եղ ձանաղված բարերաղը, որը մեծ հուկսեր ու սղասելիներ ունի Հայասանի նոր դեկավարությունից, սրի թրիղով է սղասում իր այղ մղիրական ծղաղիղ իրականությունն դարձնելու օղվան:

- Միրով դասրաս եմ նոր ծրագրեր իրականացնել եւ ներդրումներ կատարել նոր Հայասանում,-ասում է Հրայր Պողոսյանը, որն այս տարվա հուկիսին Սանկտ Պետերբուրգի հայ գործարարների հետ հանղիղման ժամանակ առաղիներից մեկը արձագանգելով վարչաղե Նիկոլ Փաշինյանի կոչին՝ եկավ Հայասան ու ընդամենը երեղ ամիս անց արդեն աղաղործման հանձնված կարի արտաղանասում իր հանաղյուղաղիներին աղաղովեղ աղաստեղերով:

Ռուսասանի հղաղիսային սանաղուսնչ մայրաղաղ Սանկտ Պետերբուրգում բնակղող եւ կրծի սակ չաղաղանց ջերն սիր կող Հրայր Պողոսյանին դեռ բազմաթիվ աղիթներ կունեմանն նորանոր մսահղացումների իրականացմաղ հանղիղելու Հայրենիղում: Աղ հանղիղումների առանցղը արյան կանչն է եւ թրիղիսղի Պողոս դաղիի աղեղ դասղանը՝ անուր դաղել Հայրենիղը եւ անմնացող նվիրվել երկրի շենացմանը:

Մեր հեռաղխոսաղրույցի ավարիին դարուն Պողոսյանը խնղրեղ իր ջերն ընդհանրաղմներն ու բարենաղթաններն հղել «Ազգ»-ի ընթերղողներին, մեր բոլոր հայրենակիցներին՝ Ամանղի եւ Սուրբ Օմնղյան սնների կաղակցղայանը՝ ցանկանաղով խաղաղղություն մեր երկրին, նոր հաղողղություններ, հաղթանակներ եւ վերելներ մեր ժողովրդին, իսկ Հայասանի նոր դեկավարությանն էղ անսղաղ ուժ ու եռանղ՝ ի աղ մեր բոլոր նղիրական երաղաններին իրականացման:

ուղեմիւսն է, եւ դասահական չէ, ու երկիր մղղրակի սկղբնավորումից ի վեր հնչող այղ բառը սեղ է գեղ նաեւ նրա կաղմակերղած միջոցաղումների անվանումներում, ինչդեպ, օրինակ, «Միրով Հայասանին ու Ռուսասանին» եւ «Միրով դեղի Հայասանն ու Ռուսասանը» խորագրերով ցուցահանղեսները, որով անցյաղ տարվա հունիսին բացղել էին երեւանի Մոսկվաղի տանը եւ արժանացղել բազում հիացական գնահասականների, իսկ այս տարվա նղյեմերի 14-ին Մոսկվա ֆաղաում՝ Ռուսասանի Դաղնության դեսական Դումնաղի շենում, կյանի է կոչղել ձանաղված բարերարի մեկ այղ անչաղ ուսաղրաղ մսահղացումը՝ «Հիւսողություն. ժամանակի մեղ» խորագիղը կող ցուցահանղեսի բացղումը: Միջոցաղումը նղիրված էր ազղային միասնղության օղվան եւ դասումն էր Հրայր Պողոսյանի անունը կող դեերբուրգյան բարեգործական հիմնաղարմի կյանածավաղ գործունեղյան մասին: Հարկ է նեղ, ու ցուցահանղեսը հիմնաղարմի եւ նրա նաղաղաղի Հրայր Պողոսյանի երկարսես բարեգործական աղասանի արղումն էր, որն ուղղված էր Հայրենական մեծ դասերաղմի հերոսների մասին դասնական հիւսողության դաղաղանմանը, հոգեւոր կաղերի ամրաղղումը, աղակցղությունը սոցիաղական նսանակղյան ծրագրերին: Աղ օրը ՌԴ դեսական դումնաղ եղել Ռուսասանի եւ ԱՊՀ երկրների դեսական եւ գղնղրական տարբեր կառույցների բազմաթիվ ներկայացուցիչներ, վեերանղներ, Հայրենական մեծ դասերաղմի տարիներին դասարման մեղ գսնղղ Լեմինղրաղի բնակիչներ, հոգեւորականներ, լրագողներ, դասղանաղղներ՝ ՌԴ դեսղումնաղի բոլոր խմբակցղություններից: Բազմաթիվ ներկաներ իրենց եղլյթներում բարձր են գնահատել Հրայր Պողոսյան բարերարի գործունեղյանը՝ նեղելով, ու

ին երկար տարիներ հանղիս չեն տաղիս եւ նա մեկ այղ նղիրական երաղանն ու հոգու դարբ ունի՝ վավերագրական ֆիլմ ստեղծել Ցեղասղանությունից փրկված, Մեծ եղեռնի դաղանություններին եւ վայրագղություններին ականասես իր Պողոս դաղի մասին եւ ցուց սաղ այն ամասելի ողբերղությունը, որը աղրել է հայ ժողովրդի մի գղաղի հասղվածը, աղաղարին դասմել, թե ինչդեպ թուրերի կողմից հայ ժողովրդի հանղեղ գործած եղեռնաղործության տարիներին դասանի Պողոսը բարձունից նկասղելով, ու ասղարները մսում են իրենց գղող, իր ծարղկղյան ընդհանրղ կարողանում է փրկղել եւ փրկել իր հանաղյուղաղիներին թուրի յաղաղանից... (Պողոս Պողոսյանի ինննակենսաղրղությունը «Ազգ»ը հրատարակել է ընթացղի տարվա դեկեմբերի 7-ի հանարում):

Հրայր Պողոսյանն առանձնակի սիրով ու նվիրումով է նախաձեռնել այս տարվա հոկեմբերի 7-ին իր ծննդավայրում՝ Արաղածոնի մարղի Աղարակ հանայնում սեղի ունեցած միջոցաղումը, որին մասնակցում էր ՀՀ վարչաղե Նիկոլ Փաշինյանը եւ որեղ մեծ հանղիսավորղյանը նեղեղ գղղղի վեերածնղի 10-ամյա հղբղյանն ու լեղեղղար «Արատ 73»-ի հաղթանակի 45-ամյաղը:

Ղուկաս Սիրունյան՝ 69...

Դեկեմբերի 18-ը բանասեղծ, մանկաղի, արձակաղի Ղուկաս Սիրունյանի ծննղյան օրն էր:

Ղուկաս Սիրունյանը ծնղել է 1949 թ. դեկեմբերի 18-ին՝ Ուղանում: 1967-1971թթ. սղղրել է ԵՊՀ բանասղրական ֆակուլտեսում եւ ավարեղլուց հետ սեսական ժամանակ հայոց լեղու ու գրականղյուն դասավանղել Սեսանի Գեղամաղվան գղղղի դղրղում: 1972-1978 թվականներին աղխասղել է «Ասարակ» թերթի խմբաղրղությունում, 1978-1989 թվականներին եղել է հանբաղվաղոր «Գարուն» անսաղրի դեղգղայի բաղմի վարիչը: 1989-1992 թվականներին աղխասղել է Հայասանի մսակղյթի ֆոնղում, 1992-1993 թվականներին սսանղնղել է ռաղիղեղոսաղղեղկոնի մանկաղաղասանեղկան հաղղղղումների գղխաղոր խմբաղրի դասղնղը: 1993-1994 թթ. աղխասղել է ՀՀ «Աղասամարտ» թերթում: Երկու տարի անց՝ 1996թ. աղխասանի է անցղել Արաղածոնի մարղաղին «Կանթեղ» թերթում, որեղ աղխասեղ մինչեւ 1997 թ.: Նղյն թվականից մինչեւ 1998 թ. գրաղեղերել է «Պարեղ» մանկական անսաղրի գղխաղոր խմբաղրի աղղղը: 1998-2010 թվականներին եղել է ՀՀ դասղանղյան նահաղարղյան լրասղղյան եւ ֆարղչղյան վարչղյան գղխաղոր խմբաղրը:

1988թ. «Ասղածաղիկ» մանկական բանասեղծղյունների ժողղղածղի հանար արժանացղել է ՀԳՄ Սեսիան Չորյանի անղան մանկաղաղասանեղկան գրականղյան մրցանակին: 2007թ. «Ուսացած կաղիկներ» վեղի հանար արժանացղել է «Հայը 21-րղ դարակղբին» գրական մրցանակին: Իսկ 2011թ. «Տաղաղիղղի» մանկական ժողղղածղում արժանացղել է ՀԳՄ Վաղխաղաղ Անանյանի անղան մանկաղաղասանեղկան գրականղյան մրցանակի եւ այղն:

Կյանն է սղել է ավելի ֆան 23 գրերի...մի որոս մասն էղ՝ անսղող, սղասում է տղարն մսեղղղը բաղղմի օղվան: Գրղղների միղղյան անղամ էր, գրղղերի տան՝ գործաղի սղղղն, Հայոց բանակի դաղեսաղղի փղղաղղաղեղ:

Նա ամբողղ կյանում աղրեղ հայի ու հայ գրղղի դասղղը սրսում, մի ամբողղ կյանն, որին մահն անժամանակ այղի եկավ, երբ բանսեղծն ընդամենը 67 գարուն էր աղրել, երբ չէր էղ հասղրել 67-րղ տարին մի կարղին մսեղ. 2017թ. հոկղիսղի 2-ին նա հրաղեղեղ սղեղ երկրային կյանին՝ բղղի հուսերում հավերձ մնաղղ 67 տարեղան: Նա չի մահացղել, նա ողղ է: Նա Գնաց երկինն, իր դաղղերի մոս, որոնց չէր սեսղ, բայց աղ լաղ էր ձանաղում, ամեն օր բարեղում ու հեսները հաղ էր ուսում, մսածում ու... աղղում...

Գեղղղ ԳՅՈՒՂՈՒՄՅԱՆ

Անցյալ շաբաթ ԱՄՆ-ից ստացվեց երեք զգայացուցիչ նորություն: Առաջին երկուսը կապված են Սիրիայից և Աֆղանստանից ամերիկյան զորքերի դուրսբերման հետ, իսկ երրորդը՝ ԱՄՆ դաշնային ուժերի նախարար Ջեյմս Մեթիսի հրաժարականի հետ, ինչը ակնհայտորեն կապված է նախորդ երկուսի հետ: ԱՄՆ-ը վերակառուցում է իր գործողությունների մարտավարությունը Սիրիայում և Աֆղանստանում: Համարվում է արդարացի փոփոխություն: Այս ամենին դեմ լինելով՝ Մեթիսը հրաժարական սկսեց: Ի դեպ, The New York Times թերթը նախագահի և դաշնային ուժերի նախարարի սարձանությունների թվում էր հիշատակում է նաև Իրանի միջուկային զործարի հետ կապված սարակարծությունը:

Սիրիայի և Աֆղանստանի իրադրությունները նմանություններ ունեն: Երկու երկրներն էլ տարիներ շարունակ եղել են Մեծաշուքի և Միջին Արևելքում ԱՄՆ-ի աշխարհաբարձարական ռազմավարության կենտրոնում: Երբ Սիրիայում «Իսլամական ղեկավարությունը» հայտարարեց իր ներկայության մասին, դա նշանակում էր, որ երկիրը փորձում էր մոտեցնել աֆղանական միջնադարի մակարդակին: Թե՛ Սիրիայում և թե՛ Աֆղանստանում ԱՄՆ-ի և նրա դաշնակիցների կարգախոսը դառնում էր միջազգային ահաբեկչության դեմ: Բայց Սիրիայում թե՛ միջազգային ղեկավարությունը նախագահ Բաշար Ասադը, հույսը դրվում է ընդդիմադիր ուժերի վրա: Իսկ Աֆղանստանում ամերիկացիներն աջակցում են իսլամական վարչակարգին:

Սիրիայից ԱՄՆ-ը դուրս է բերում իր ավելի քան 2000-ամոց զորակազմը՝ հայտարարելով «Իսլամական ղեկավարությունը» դեմ հաջողական մարտի: Աֆղանստանից դուրս կբերվի մոտ 7 հազար ամերիկացի զինծառայող, ինչը այդ երկրում ամերիկացի զինծառայողների թվաքանակը կհասնի 10-ի: Սիրիայի սարածքի մասնակալի մասը ներկայումս ենթակա է կառավարական ուժերի վերահսկողությանը, եւ իրադրության փոփոխական կարգավորմանն ուղղված ջանքեր են գործադրվում: Աֆղանստանում իրավիճակն այլ է: Երկրի սարածքի մեծ մասը թալիբների վերահսկողության տակ է:

ԱՄՆ-ը ժամանակ առ ժամանակ բանակցություններ է վարում «Թալիբան» շարժման հետ: Դրանց հերթական փուլը տեղի կունենա Սաուդյան Արաբիայի մոտ, ըստ որում՝ առաջին դաշնակցական Քաբուլի մասնակցությունը: Աֆղանստանից ամերիկյան զորքերի մի մասի դուրսբերման կապակցությամբ թերեւս կարելի է ակնկալել որոշ շեղանքներ:

Առայժմ մեկը մյուսի հետեւից հաղորդումներ են ստացվում ԱՄՆ-ի մարտիկներին հավաստիության վերաբերյալ, օրինակ՝ Սիրիայում Էս-Տանֆ ռազմական փակման մասին: Ռուսաստանում ոմանք կարծում են, որ այդ ձեռքով թրամփը փորձում է բարելավել հարաբերությունները Մոսկվայի հետ:

Ռուսաստանի վերլուծաբան **Էդուարդ Բիրովի** կարծիքով, Սիրիայից ամերիկյան զորքեր դուրս բերելու թրամփի որոշումը

Թուրքիայի հետ կնքված գործարքի արդյունքն է: Այս ենթադրությունը հիմնվում է վերջին իրադարձությունների հաջորդականության վրա: Դեկտեմբերի 17-ին Թուրքիայի նախագահ **Ռեջեփ Թայիփ Էրդոհանը** նախագրուցեց, որ իր երկրի զինված ուժերը մոտ ժամանակներս կարող են զինված հարձակում սկսել սիրիացի ֆրոնտի ժողովրդական ինքնապաշտպանության ջոկատների և Սիրիական դեմոկրատական ուժերի դեմ: Դեկտեմբերի 18-ի երեկոյան ԱՄՆ դեսպարտարանում հայտարարեցին, որ Թուրքիայի կողմից 140 «Պետրոս» հրթիռների գնումը հավանության է արժանացել:

Եվ արդեն դեկտեմբերի 19-ին Սոխիակի սան մամլո ֆաբրիկայում **Սաուդյան Ռաբիբ Սանդերը** հայտարարեց, որ ԱՄՆ-ը սկսել է իր զինվորներին դուրս բերել Սիրիայից: Հաջորդ օրը Թուրքիան արդեն չէր թափանցում Մանբիջի շրջանում և Եփրատի արևելքի սիրիացի ֆրոնտի դեմ ռազմական գործողություն սկսելու մտադրու-

թեւ ավելի վաղ, 2018 թվականի առաջին երեք եռամսյակներում, Թուրքիայի Կենտրոնական բանակի սվայմերով, տեղի էր ունեցել 4,2 մլրդ դոլար օտարերկրյա կառուցարարական աշխատանք:

Վաղուց հայտնի են անհնազանդ երկրներում ֆինանսական ճգնաժամեր հարուցելու դոլարային համակարգի եղանակները, ինչից փրկում են միայն անկախ ճեմտությունը և արտադրողի ղեկավարությունը:

Այսօրվա, մեծ հավանականությամբ կարելի է ենթադրել, որ Թրամփը Սիրիայից դուրս է եկել (կամ դա ձեռք էր բերել) Թուրքիային իր ձեռքը զցելու գնով, որին 2016 թ. Մոսկվայից հաջողվել էր դուրս բերել ԱՄՆ-ի վերահսկողությունից: Անկարան առայժմ չի վերսկսել իր հակառակական ինտերաբանությունը, եւ Էրդոհանը ամեն ջանք կգործադրի երկու աթոռի վրա մտնելու, սակայն ամերիկացիները այս փոփոխությունները կարծում են Եփրատի արևելքի, կարծում է Էդուարդ Բիրովը: Բացի դրանից, Իդրիսի վրա թուրքերի հար-

ցի եւ Ազոլի ծովի շրջանում սկսվել է հակամարտության հետագա խորացում, որի թիրախներն են Դոնբասը և Դոնեցը: ՆԱՏՕ-ի հրահանգիչների մասնակցությամբ նկատվում է Ուկրաինայի զինված ուժերի կուսակում Դոնբասի սահմանների մոտ: Կիեւում ԵԱՀԿ դիտորդներին հորդորում են մասնակցել Կերչի նեղուցով ուկրաինական ռազմամարտի անցմանը:

Ուկրաինայում ռազմական սարձանի նախադրարարությունը, Թուրքիայի հետ ԱՄՆ-ի գործարքը և Սիրիայից ամերիկյան զորքի դուրսբերմանը վերաբերող հայտարարությունը խորհել են Տալիս, որ դրանք կարող են լինել միեւնույն գործընթացի բաղադրիչները: Միանգամայն իրական է այն փաստը, որ ԱՄՆ-ը, ելնելով ուժերի դասավորությունից, որոշել է խաղաղել թուրք-սիրիական հարաբերությունները:

Սիրիայում Ռուսաստանի դիրքերն այժման ուժեղ են, որ Վաշինգտոնն այլևս անկարող է որոշել թան փոխել այնտեղ, արձա-

Իսկ ֆրանսիական Le Figaro թերթի կարծիքով, Թրամփը լուծում է ուրիշ խնդիրներ: Դրանցից առաջինը ֆրոնտի դասառնով Թուրքիայի հետ հակամարտություններից գերե մնալն է, որոշեցի այդ երկիրը մնա ՆԱՏՕ-ի կազմում: Այս կառավարությամբ դեֆաբրիկացի Սիրիայի գծով հասուկ ներկայացուցիչ **Ջեյմս Ջեֆրին** հայտարարել է, որ ֆրոնտի ամերիկացիների աջակցությունը կրել է մարտավարական և ժամանակավոր բնույթ, կարող է խոսք լինել Թրամփի և Էրդոհանի ավելի լայն գործարքի մասին, որը Սիրիայից բացի կներառի «Պետրոս» հրթիռների վաճառքը Անկարային, որոշեցի ամրադրվել Թուրքիայի տեղը ՆԱՏՕ-ում՝ ի հեճուկս Մոսկվայի սիրահանությունների:

Երկրորդ արժեքակն այն է, որ Սիրիայից ամերիկյան զորքի դուրսբերումը ներգծվում է Թեհրանի և լիբանանյան «Հզոր լաի» ռազմականացված խմբավորման դիրքերն ամրադրելու «իրանական սցենարի» մեջ, ին-

Թրամփի թուրք-սիրիա-ուկրաինական գամբիսը Ամերիկյան զորքի դուրսբերման շարժառիթներ

թյունը: Հասկանալի է, որ ամերիկացիները հանուն սեփական Երկրի հերթական անգամ դավաճանեցին ֆրոնտին:

Կոնգրեսն արդեն փորձում է շրջափակել Թուրքիայի ամերիկյան F-35 ռազմաօդային ուժերի վաճառքի գործարքը, եթե Անկարան այնուամենայնիվ ձեռք բերի ռուսական C-400 համակարգերը: ԱՄՆ-ը և ՆԱՏՕ-ի գծով նրա դաշնակիցները մտադրում են այն առնչությամբ, որ Թուրքիայում C-400-ների հայտնվելու դեպքում Ռուսաստանը կկարողանա իր հակահրթիռային համակարգն օգտագործել արեւմտյան արտադրության տեխնիկայի, մասնավորապես F-35 ռազմաօդային ուժերի մարտավարության վերաբերյալ արժեքավոր տեղեկություններ ստանալու նպատակով:

Արժե վերհիշել, որ Վաշինգտոնի և Անկարայի գործարքի վերաբերյալ առաջին հարցողությունները հայտնվել էին հոկտեմբերին: NBC հեռուստատեսությունը հաղորդել էր, որ ԱՄՆ-ը խոստացել է Թուրքիայի վրա ճեմտական ճնշումները թուլացնել այնտեղ բանակցված դաշնակցության Բանաստի ազատման դիմաց: Հոկտեմբերի 12-ին դաշնակցության իրոֆ ազատ արձակեցին, թեւ մինչ այդ Էրդոհանը նրան անվանում էր սարսափելի ահաբեկիչ և Գյուլենի կամակասար: Եվ այդ դրանից ի վեր ֆինանսական շուկան սկսեց կամաց-կամաց ուժեղ գալ, լիբանոնյան փոխարժեքը բարձրացավ,

նազրում է «Ռեզոնանս» գործակալությունը: Սակայն Թուրքիայի հետ գործարք կնքելով՝ ամերիկացիները կարող են Սիրիայից իրենց զորքերի դուրսբերման հավանական շեղանքները փոխադրել Ռուսաստանի դեմ մղվող դաշնակցության երկրորդ ճակատ: Ուկրաինայում ԱՄՆ-ի դիրքերը շատ ավելի անուր են, լիովին վերահսկվում են Կիեվի իշխանությունները, բանակը, ժողովուրդը: Սա գրեթե իդեալական լույսը դրս է Ռուսաստանի սահմանների մոտակայքում: Նախագահ Պորոշենկոն միշտ խուսափել է Մոսկվայի հետ ուղղակի ռազմական առձակառնից՝ հասկանալով դրա կործանարար բնույթը Ուկրաինայի համար: Սակայն եկող տարվա մարտին նախատեսված է ակնհայտորեն իրեն ոչ ձեռնու նախագահական ընտրություններից առաջ նա դաշնակցության հետ խոսակցելու հետքերը չկան, թե ով է սվայլ գործընթացի իրական դասակարգում: Սակայն ամերիկացիները առանց Թուրքիայի չէին կարողանա այն ավարտել: Պատահական չէ, որ ամփոփիչ մամլո ասուլիսում ՌԴ նախագահ **Վլադիմիր Պուտինը** դիտարկել էր լեզվական սայթափում թույլ սկսեց՝ Կոստանդնուպոլիսի դաշնակցությունն անվանելով թուրքական: (Վերջինի մասավայրը Սամբուլ է: **Տ.Խ.**)

Ի դեպ, Թուրքիան ԱՄՆ-ի վերահսկողության տակ վերադարձնելը անբավարար գին է Սիրիայի դիմաց (նույնիսկ եթե ամերիկացիները իրականում մտադիր չեն այն հանձնել), եւ Պետնազոնը, անկախ դրա ղեկավարից, սկսել է Ուկրաինայում ռազմական սարձանի անմիջական նախադրարարությունը: Այս տարվա օգոստոսից Կերչի նեղու-

ցը խնդիրներ կստեղծի Իսրայելի համար:

Երրորդ արժեքակն էլ այն է, որ «Իսլամական ղեկավարությունը» իրոք դաշնակցություն է կրել Սիրիայում, բայց լիովին ոչնչացված չէ: Այս տեսակետի կողմնակիցն է Ֆրանսիայի դաշնակցության նախարար **Ֆլորանս Պառլին**: Նա կարծում է, որ հարկավոր է գործն ավարտին հասցնել: «Իսլամական ղեկավարությունը» կարող է վերածնվել, ինչպես դա տեղի ունեցավ Իրաքում 2011 թ. ամերիկացիների հեռանալուց հետո: Բացի դրանից, ֆրոնտի վրա Թուրքիայի հարձակումը կարող է հանգեցնել այդ երկրում ահաբեկչությունների թվի աճին:

Reuters գործակալության կարծիքով, ԱՄՆ-ի աջակցությունից զրկվելով՝ ֆրոնտը կփորձեն իմունուրույնաբար դաշնակցություններից ենթակա տարածքներ թե՛ Սիրիայի վարչակարգից, եւ թե՛ թուրքերից, կամ որոշակի դաշնակցություններով գործարք կկնքեն Դաւանակուսի հետ: Զրդերի հետ փոխզիջումը Դաւանակուսի հնարավորություն կսա հետ ստանալ սիրիական զգալի տարածքներ՝ բացի երկրի հյուսիսից, որ Թուրքիան համարում է ռազմավարական բուֆերային գոտի:

Թուրքիայի արտգործնախարար **Մեւլուֆ Չավուսոլուն** TRT հեռուստատեսությունից սված հարցազրույցում օրերս հայտարարեց, որ ինքը 2019 թ. հունվարի 8-ին Վաշինգտոնում կհանդիպի Սիրիայից ամերիկյան զորքերի դուրսբերման հարցը: Նախօրեին Անկարան հավանություն էր սվել ամերիկյան զորքեր դուրս բերելու վերաբերյալ Թրամփի արած հայտարարությանը՝ ավելացնելով, որ Թուրքիան ժամանակավորապես հետաձգում է Եփրատի արեւելքի նախատեսված ռազմական գործողությունը: Չավուսոլունի խոսքերով, ռազմական գործողության հետաձգումն անհրաժեշտ է, որոշեցի հարձակման ընթացքում դաշնակցության չփրկվող Սիրիայից դուրս բերվող ամերիկացի զինծառայողներ:

Արփի գյուղը դարձավ էներգախնայող տեխնոլոգիաների արդյունքից օգտվող բնակավայր

Վայոց ձորի մարզի Արփի գյուղը Նոր արհեստագիտական փողոցներով: ԽՍՀՄ-ի փլուզմանը հաջորդած իրավիճակը մնացել է անցյալում: Խնդիր լուծմանն աջակցել են Հայաստանի սարքեր բնակավայրերում ենթակառուցվածքների և էկո-գյուղերի ցանցի զարգացումը թիրախավորած գործընկերները՝ Վայրի բնության և մշակութային արժեքների պահպանման հիմնադրամը (FPWC) և ՎիվաՍել-ՄՏՍ-ը:

Արփի գյուղում շինարարական աշխատանքները լայն թափով մեկնարկել էին անձան երկրորդ կեսին: Արդեն լուսավորվել են հիմնական փողոցները՝ գրեթե 2կմ տարածք: Կառուցվել է ամբողջությամբ նոր համակարգ: Տեղակայվել է 51 LED լուսարձակ: Կենսաբազմազանությանը հարուստ բնակավայրերում, արտաքին լուսավորության էներգախնայող համակարգերի ներդրումն էկո-գյուղերի ցանցի ստեղծման ֆայլերից է: Այս կերպ հնարավոր կլինի այդ գյուղերն ինտեգրել կարելու գործընթացում, որի հիմնում դրված են բնապահպանական, ճեմասական, մշակութային և սոցիալական բաղադրիչները:

Բնակիչները ժամանակակից, էներգախնայող LED համակարգի գործարկումը կարելու են համարում և համայնքի ծախսերի, և մայրաքաղաք-գյուղ զարգացման շեմերի կրճատման, և իրենց կյանքի որակի փոփոխության առումով: Հնարավոր խնայողությունների հաշվին՝ լուծելի կդառնան նաև այլ խնդիրներ:

Լուսավորության ժամանակակից էներգախնայող համակարգի գործարկմանը մասնակցել են ՎիվաՍել-ՄՏՍ-ի գլխավոր սնորհներ Ռալֆ Յիրիկյանը, FPWC-ի հիմնադիր Ռուբեն Խաչատրյանը, Արեմի համայնքի ղեկավար Հուսիկ Սահակյանը և գյուղի բնակիչները:

«Լուսավոր մեծ ունենալն իհարկե լավ է, սակայն հարկավոր է ունենալ նաև լուսավորված փողոցներ: Ցանկացած դրական տեղափոխում կարող է նրա մասին նոր ձեռքբերումների ձգտելու: Մենք կանգնում ենք մեր հայրենակիցների կողքին՝ այդ ամենն ապահովելու համար: Ուզում ենք, որ մարզերում բնակվողները վստահ լինեն, որ

իրենք անսեպարելի են: Հավաստում ենք նաև, որ այս ծրագիրը կփոխի համայնքի սեփականության մշակույթը մարդկանց վերաբերմունքը: Եվ այն դեպքում, երբ յուրաքանչյուրն իր գյուղն ու զբաղեցրած տարածքը համարի իր սեփականը, ձեռքբերումներն ավելի ցայտակարար կլինեն», - ասել է ՎիվաՍել-ՄՏՍ-ի գլխավոր սնորհներ Ռալֆ Յիրիկյանը:

Ի սարքերում այլ լամպերի՝ LED լամպերն առավել արդյունավետ ու դիմացկուն են, կարող են անհամեմատ ավելի երկար ծառայել՝ ստանալով 80%-ով ավելի էներգիա:

Գյուղի փողոցները ամռանը կլուսավորեն 21:00-ից մինչև 02:00, իսկ ձմռանը՝ 18:00-ից մինչև 01:00: Տոնական օրերին լուսավորությունը կադախովի մասնաճյուղի գիծեր:

ՎիվաՍել-ՄՏՍ-ը հնարավորություն է տալիս ներգանցային թույլները դարձնել մեզաբայթեր

Մինչև 2019թ. հունվարի 31-ը (ներառյալ) «Viva» կանխավճարային և հեթկանային սակագնային լուսանկարները կարող են իրենց սակագնային լուսանկարները մեզաբայթերով դարձնել մեզաբայթեր:

1 ռոմբեն = 1 ՄԲ
Փոխանակման համար մեծ է մոտ գործել «Իմ ՎիվաՍել-ՄՏՍ» հավելված սմարթֆոնի միջոցով:

Հավելվածը հասանելի է «Google Play»-ում և «App Store»-ում:

Ծանոթություններ
Փոխանակման հետ խոստովանման մասին մնացորդը մեծ է կազմի առնվազն 500 ռոմբեն:

Փոխանակված ՄԲ-երը կանխավճարային բաժանորդները կարող են օգտագործել մինչև «Viva» սակագնային լուսանկարները սրահարվող փաթեթների գործողության ժամկետի ավարտը, իսկ հեթկանային բաժանորդները մինչև օրացույցային ամսվա վերջին օրը:

Գործողության ժամկետից շուտ փաթեթներից որևէ մեկը ստանալու դեպքում կարելի է ընթացիկ սակագնային լուսանկարները վերականգնել՝ հավաքելով *161*4#. այդ դեպքում, չստանալով մյուս փաթեթները, ինչպես նաև փոխանակված ՄԲ-երը զրոյանում են և ակտիվացվում են նոր փաթեթներ, որոնց գործողության ժամկետը կազմում է 30 օր:

Փոխանակված ՄԲ-երը հասանելի չեն ռոմբինգում:

Անսահմանափակ Instagram «X» և «Y» սակագնային պլանների բաժանորդների համար

Այս Ամսնորին ՎիվաՍել-ՄՏՍ-ն անակնկալ է դարձրել «X» և «Y» կանխավճարային և հեթկանային սակագնային լուսանկարների համար:

Մինչև 2019թ. հունվարի 31-ը (ներառյալ) «X» և «Y» սակագնային լուսանկարները՝ ակտիվ փաթեթներ ունեցող բաժանորդները կարող են անսահմանափակ օգտվել «Instagram» սոցիալական ցանցից: Հիշեցնենք, որ «X» սակագնային լուսանկարները մեզաբայթեր են:

- ◆ 10 ԳԲ ինտերնետ
- ◆ Անսահմանափակ «Viber», «WhatsApp», «Messenger», «Zangi», «Telegram»
- ◆ 400 ռոմբեն ցանցի մեջ, դեմի 33 ցանցեր, 374 97 և 374 47 ցանցեր, դեմի ԱՄՆ և Կանադա, ՄՏՍ Ռուսաստան
- ◆ 10 000 մեգաբայթեր ռոմբեն՝ 400 ռոմբեն փաթեթը ստանալուց հետո
- ◆ 500 SMS դեմի 33 բջջային ցանցեր:
- «Y» սակագնային լուսանկարները մեզաբայթեր են:
- ◆ 5 ԳԲ ինտերնետ
- ◆ Անսահմանափակ «Viber», «WhatsApp», «Messenger», «Zangi», «Telegram»
- ◆ 200 ռոմբեն ցանցի մեջ, դեմի 33 ցանցեր, 374 97 և 374 47 ցանցեր, դեմի ԱՄՆ և Կանադա, ՄՏՍ Ռուսաստան
- ◆ 10 000 մեգաբայթեր ռոմբեն՝ 200 ռոմբեն փաթեթը ստանալուց հետո
- ◆ 300 SMS դեմի 33 բջջային ցանցեր:

Մանրամասն տեղեկություններ ստանալու համար կարելի է օգտվել www.mts.am կայքից, զանգահարել 111 անվճար հեռախոսահամարով, հաղորդակցվել «111 օնլայն» դեմի միջոցով, կամ այցելել ՎիվաՍել-ՄՏՍ-ի վեբ-բայթերը մուտքագրելով մեզաբայթեր ծանոթ լինելու համար միացել ընկերության Ֆեյսբուքյան էջին՝ <https://www.facebook.com/MTSArmenia/>

Լուծվել է 30 արվա վաղեմության խնդիր. երկաթյա վազոն-սնակի փոխարեն կոթեցի ընսանիքն արդեն ֆարե տուն ունի

ՎիվաՍել-ՄՏՍ-ը և «Հայաստանի Ֆուլեր սնախնակ կենտրոնը» գնահատում են ընթացիկ արվա ձեռքբերումները: Գործարար մեկնարկած բնակարանաշինության ծրագիրը մոտենում է ավարտին: Գործընկեր կառույցները հաշվեհարկ արվա կարելու ձեռքբերումներից են համարում հանրապետության սարքեր մարզերում Երևանում դարձած ընսանիքների հոգեվիճակի փոփոխությունը: Ձեռքբերումներից մեկն էլ 30 արվա վաղեմության խնդիր լուծումն է Կոթի գյուղում:

Գաբրելյան աջակցությունը: Երեսույն արհեստագիտական, հակառակորդի գնդակոծության հնարավոր վստահության ընթացքներին մասնակցում են Կոթի գյուղում: Այս անգամ, սակայն, առավել ապահով՝ ֆարե տունը: Հոսանքային արվա հոգեվիճակ չէ մասնա համար. մարդիկ սկսում են ժողովուրդի և հավատարմությանը: Սա ամենաերկար ստանալած նվերն է՝ Ամսնորի Երևանը: Առաջին անգամ կյանքում Բեջանյանների երեսույնայն ուղիները սկսել են մտածել ընսանիք կազմելու մասին», - ասել է «Հայաստանի Ֆուլեր սնախնակ կենտրոնի» սնորհներ Ալեն Երիզադյանը:

Սակուլի մարզի Կոթի գյուղում բնակվող Բեջանյանների ընսանիքը վազոն-սնակում արդեն էր երեք սանամայակ՝ այդ ամբողջ ժամանակ զգալով հակառակորդի կրակոցից եկող իրական վստահություն: Ընսանիքի հայրը՝ Բաբելյանը, կյանքի հիսուն հինգ արհեստից մեծ մասն անցկացրել է 27 մեկերեսով մեծադարձ թափերի մեջ:

ՎիվաՍել-ՄՏՍ-ի և «Ֆուլեր սնախնակ կենտրոնի» գործակցությամբ իրականացվող բնակարանաշինության ծրագրի Երևանի ընսանիքի կյանքը հիմնովին փոխվել է. Բեջանյանները ֆարե տուն, երկարակամի սանդղակաշինություն է Նոր արվա տներին:

Բնակարանաշինության՝ ընթացիկ արվա ծրագրով, տները հետ բնակարանամուտ կնիքի և մեկ ընսանիքի: Այս անգամ՝ Արագածոտնի մարզում:

Բաց դռների օր ՎիվաՍել-ՄՏՍ-ում՝ 3ՈՒՆԻՍԵՖ-ի ծրագրերում ընդգրկված երեխաների համար

ՎիվաՍել-ՄՏՍ-ի գլխավոր սնորհներ Ռալֆ Յիրիկյանը ընկերության կազմակերպած բաց դռների օրվա շրջանակում հյուրընկալել է 3ՈՒՆԻՍԵՖ-ի ծրագրերում ընդգրկված բարեօրհասակ երեխաների:

Երեխաներն ավելի վաղ Ռալֆ Յիրիկյանի հետ հանդիպել էին «Թուն» կենտրոնում և ցանկություն հայտնել այցելել ընկերության գլխավոր գրասենյակ՝ ՎիվաՍել-ՄՏՍ-ի աշխատանքային առօրյային, ինչպես նաև հեռահաղորդակցության հիմունքներին ծանոթանալու համար:

Հանդիպման ընթացքում ընկերության հյուրերը լսել են ՎիվաՍել-ՄՏՍ-ի հաջողության թափանցիկությունը, ծանոթացել հեռահաղորդակցության ոլորտի առանձնահատկություններին ու զարգացման միտումներին, ընկերության կողմից իրականացվող աշխատանքներին, ինչպես նաև՝ ՎիվաՍել-ՄՏՍ-ի գործունեության հիմունքներին:

Այնուհետև ընկերության զանգերի և ստասարկման կենտրոններում կազմակերպված շրջային ընթացքում, երեխաները հնարավորություն են ստացել դիտարկել հեռահաղորդակցության ոլորտում բաժանորդային ստասարկման աշխատանքի մրցույթներին և առանձնահատկություններին:

Չրոյցի ընթացքում մասնակիցները Ռալֆ Յիրիկյանին ուղղել են իրենց հետաքրքիր հարցերն ու խորհուրդներ ստացել հաջողության սեփական ուղին կերտելու վերաբերյալ:

«ԱԶԳ» ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
Հոսանքային և հեթկանային լուսանկարներ
Հիմնադիր և հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
Երևան 0010, Հանրապետության 47
e-mail: azg@azg.am, azgdaily@gmail.com
www.azg.am

Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱԼԵՏԻԱՆ ԻՆՏ. 060 271117
Հավաքագրի (գովազդ) ԻՆՏ. 582960, 060 271112
Լրագրողների սենյակ ԻՆՏ. 060 271118
Հանրապետության ծառայություն ԻՆՏ. 060 271115

Շրջադարձային ծառայություն
ԻՆՏ. 060 271114, 010 529353
Հանրապետության ծառայություն՝ «Ազգ» թերթի

Թերթի միջոցով ամբողջական թե՛ մասնակի արտատպումները հրատարակելու միջոցով, ռադիոհեռուստատեսությամբ կամ համացանցով, առանց խմբագրության գրառում համաձայնության խստի արգելում են համաձայն 33 հեղինակային իրավունքի մասին օրենքի:
Նիսերը չեն գրախոսում ու չեն վերադարձնում:
Գ. տարած յուրաքանչյուր գովազդային են, որոնց բովանդակությունը համար խմբագրությանը չի հասանելի:
«AZG» Weekly
Editor-in-chief
H.AVEDIKIAN / phone: 374 60 271117
47 Hanrapetoutian st., Yerevan, Armenia, 0010

Զրիստիան ՄԱՐԱԼԶԻ

Ինչդեռ խոստացել էին, ստրեյթ թարգմանաբար ներկայացնում ենք Մեսրոպիստեմի «Armenia!» ցուցահանդեսի կազմակերպիչներին Զրիստիան Մարալզանի մասին...

համադրող: Սակայն նա ոչ թե «բյուզանդագետ» է, ինչդեռ ներկայացնում է հեղինակը, այլ նասանազիսացած է հայ արվեստի մեջ: Հայկական Կիլիկիայի ձեռագրերին նվիրված նրա աշխատանքային ղեկավարներն են եղել Նինա Գարուսյանը և Թոմաս Ֆ. Մեթյուսը:

2. Պրոֆ. Մութաֆյանը գրում է. «Հայագրագետը կատարում է գրված աշակերտների ցուցակին՝ կարող եմ ասել, որ նրանք բացառապես արվեստի մասնաբաններ են, եւ գործնականում այդ ցանկում չկա որեւէ մասնաբան, չկայած այն փաստին, որ արվեստի էվոլյուցիան չի կարող անջատվել մասնական հեմիֆրոնից»:

Պասախան Կլոդ Մութաֆյանի արձագանքին

(Պասախանը իր Թաֆթուս համալսարանի հայոց Պասախան Դարակչյան-Ջաֆարյան ամբիոնի վարիչ) կամ հայր Ասողիկ Կարապետյանը (Մայր աթոռ Սուրբ Էջմիածնի արվեստի և թանգարանների սեփականատեր, անուշաբույս, կարմիր մանուշակ, որ իրենք արվեստի մասնաբաններ են:

խաչակրաց ժամանակաշրջանում գործունեություն էր ծավալում Պարթև Մալաթիացին:

6. Պրոֆ. Մութաֆյանը գրում է. «Լեւոն 5-րդ արքան «թաղված» չէր Սեն-Դրմիում (էջ 36), որտեղ նրա գերեզմանաբան էր սեղանավորվել 19-րդ դարում, այլ Սելեուսիանյան մեմորիալում»:

9. Բացի այն, որ Պրոֆ. Մութաֆյանը փորձում է վարկաբեկել կասալոգի փաստացի ճշտությունը, նա նաև համարձակվում է աշխատանքում հայտնաբերել Պասախանի համաձայնությամբ կազմակերպված հուշարկղավի մասին: Սակայն Պասախանի հուշարկղավը 19-րդ դարում Սեն-Դրմիում վերահուղարկվելու մասին: Իրոք, այն հավանաբար կարող էր մնալ այն ժամանակների անուշաբույս, ովքեր թույլատրել են վերահուղարկվել, օրենքները՝ որոնք սկսել են սկսվել լիազորությունները եւ որեւէ այլ մասնական մանրամասներ, սակայն լիովին ձգարհ է ստել, որ Լեւոն 5-րդն այսօր թաղված է Սեն-Դրմիում, ինչդեռ սակայն էլ Պասախանի մասին:

7. Պրոֆ. Մութաֆյանը գրում է. «Ղրիմյան ափի Armenia Maritima անվանումը (էջ 88) մի՞թե է»: Նա հղում է կատարում հետևյալ նախադասությանը. «...որոշ արձանագրություններ, սարածառքանից հղում կատարելիս սկսեցին օգտագործել Armenia Maritima անվանումը»: Դուրս:

Մութաֆյանի ղեկավարումը սարսփանալ է: Ի՞նչ նկատի ունի, երբ ասում է մի՞թե: Արդյո՞ք նա ժխտում է, որ այդ անվանումն առկա է ջեմովանյան աղբյուրներում կամ արդյո՞ք հավանություն չի տալիս այդ աղբյուրների կողմից աշխարհագրական անվանման այդ ընթացքին: Բոլոր դեպքերում, մի՞թե արժանապատիվ է, եթե ոչ լիովին մոլորեցնող, աղա առնվազն շեղումն է: «Նրա կարծիքով», 1461 թ. սուլթան Մեհմեդ 2-րդի եւ Բուսայի երկրորդ կողմից Հայոց Պասախանի հիմնումը կեղծ է: Պրոֆ. Մութաֆյանը գրում է. «1461 թ. սուլթան Մեհմեդ 2-րդի եւ Բուսայի երկրորդ կողմից Հայոց Պասախանի հիմնումը զուտ աշխարհագրական է (էջ 172, 253)»:

5. Պրոֆ. Մութաֆյանը գրում է. «Սելեուսի թագուհու մայրը Եղեփայից» չէր, (էջ 35), նրա անունը Մուրֆիա էր, եւ վերջինս հայ արքայազն Պարթև Մալաթիացու կինն էր»: Այս եւ նախորդ Պարթևությունների համաձայնությամբ սկսված սեփական իմաստ ունի, քանի որ այն հղում է կատարում Եղեփայի

ճարտի հիշատակում են մի քանի անգամ: Հրաշալի կյանք ունենալ խճանկարների ժամանակները, սակայն մեկ անգամ ես, Պրոֆ. Մութաֆյանը հավանաբար տեղյակ է հրատարակությունները ժամանակակից գործնական խնդիրների մասին:

10. Զրույցի մասին հայտնի փաստերը վերաբերյալ Պրոֆ. Մութաֆյանը կատարում է հետևյալ հարցադրումը. «Ինչո՞ւ ոչ վերագրվել, ոչ էլ բուն հողվածը (301 էջ) ոչինչ չեն ասում դրա հիաստանային ժամանակների մասին: Մինչ այն դեպք, երբ երեք հարյուրամյակ անց այն ժամանակաշրջանում Բոլոնիայում, փառեզր համարվում էր կորած»: Իրոք, այս բացահայտումը հետաքրքիր է Պասախանի մասին, բայց նախաբանը տեղեկություններ է տալիս փառեզրի ժամանակների մասին (առեւտրային ուղիներ, ճարտարապետական ժամանակներ), դրա հովանավորության եւ Պասախանի համաձայնության մասին:

11. Պրոֆ. Մութաֆյանը շարունակում է. «...սովորաբար կատարվում են սուլթանի կողմից ցուցահանդեսները, սակայն այստեղ որեւէ նման տեղեկություն չկա»:

Պրոֆ. Մութաֆյանը վստահորեն տեղյակ է հեղինակների եւ համադրողների նկատմամբ թանգարանների եւ այլ հաստատությունների կողմից իրականացվող ճանաչողական մասին: Ցուցահանդեսի ժամանակները գեղեցիկ եւ օգտակար առանձնահատկություն է այնպիսի ցուցահանդեսների կատարման համար, ինչպիսիք են Լուվրի «Armenia Sacra-ն» եւ այլն: Դուրս. Մութաֆյանը գրախոսության սկզբում իր իսկ կողմից մեջբերած Բյուզանդիայի ցուցահանդեսի մասին Պասախանի մասին Մեսրոպիստեմի թանգարանի նմանափոխ հրատարակությունների ձեռագրերին: Արժեք մեկ, որ «Armenia Sacra»-ի կատարող ֆինանսավորվում էր Հայաստանի եւ Ֆրանսիայի կառավարությունների կողմից (մինչդեռ Մեսրոպիստեմի գործածել էր իր իսկ գումարը):

12. Պրոֆ. Մութաֆյանը նույն է. «Ցուցահանդեսի եւ կատարողի սարածված սխալներից մեկը «Կիլիկյան թագավորություն» անվանման գործածումն է: Իրականում այդպիսի թագավորություն երբեք գոյություն չի ունեցել: Կիլիկիայում գոյություն ուներ Հայկական թագավորություն: Այսպես էին թագավորության անվանումը հայերը, ինչդեռ նաև հարեան երկրները (արաբները, հույները, ֆրանսիացիները): Ավելի ճշգրիտ է «Կիլիկյան Հայաստան» անվանումը: Գիտել է, օգտագործվում է «Կիլիկիայի թագավորություն» անվանումը, այս դեպքում «Կիլիկիայի հայկական թագավորություն» ձևով, որը դուրս. Մութաֆյանի՝ 1993 թ. տպագրված գրքի վերնագրի թարգմանությունն է եւ օգտագործվում է 35, 82, 89 եւ 165 էջերում, իսկ «Կիլիկյան Հայաստան» ձևը՝ 82, 139 եւ 334 էջերում:

13. Պրոֆ. Մութաֆյանը գրում է. «Դուրս կարող եմ կարգաւորել, որ «ինչ-որ մասին հայերը տեղեկություններ չունենան» (էջ 34), սակայն՝ առանց որեւէ բացատրության: Արդյո՞ք նրանք զբոսաշրջիկներն էին:

Կլոդ Մութաֆյանի՝ Մեսրոպիստեմի թանգարանի «Հայաստան» ցուցահանդեսին նվիրված արձագանքը Մեսրոպիստեմի, Պրոֆ. Մութաֆյանը շեղվել է Եվանի, նրա օգնականների, հեղինակների եւ անգամ արվեստի մասնական նկատմամբ անզուսպ հարձակում էր դրան: Պրոֆ. Մութաֆյանը սեփական կարծիքն ունենալու լիակատար իրավունք ունի, սակայն, իմ խորին համոզմամբ, գրախոսությունն իրականացնելիս նա կառուցողական առումով չի օգտվել հայ արվեստի ցուցահանդեսից: Նման գրախոսությունը կարող էր ներկայացնել ցուցահանդեսի, մակագրությունների, փոխվերցված ցուցահանդեսների, ինչդեռ նաև հասարակությանը հայ արվեստի եւ Ցեղասպանության միջոցով կարող ներկայացնելու ձեւի եւ ժամանակի վերաբերյալ իր սեփական հիմնավորված առաջարկությունները: Սա, համեմատյալ դեպք, իմ կարծիքն է:

Բայց ես բողոքում եմ (եւ դա նաև սույն գրության հիմնական մասնաբանն է), որովհետեւ այս գրախոսության օգուտը մասնաբանների «սխալների» ինչ-որ ցուցակով նսեմացնելու ցուցահանդեսը եւ կատարող Պասախանի հեղինակությունը: Յուրաքանչյուր հրատարակման՝ թե՛ Պրոֆ. Մութաֆյանի, թե՛ իմ եւ թե՛ անգամ «Armenia Sacra»-ի կատարող գրություններում կարելի է «սխալներ» գտնել: Ուստի, ելնելով ձգարհության աստիճանից, ես սուղեղ եմ նրա թվարկած «սխալներից» յուրաքանչյուրը եւ ներկայացնում եմ իմ առանձնազգացած «սխալներ» ցուցակը:

1. Պրոֆ. Մութաֆյանը դրկոնք շեղվել է Եվանից ներկայացնում է որդես «օրիորդ Չելեն Եվան»՝ Մերի եւ Մայլ Զահարիսի անվան բյուզանդական արվեստի

ԱՐԾԻՊԻ ԲԱՆԶՈՒՆՅԱԼ

1920-ական թվականներին խորհրդային Հայաստանում լույս է տեսել երեք երգիծաթերթ՝ «Շեքս» (1923), «Զուռնա» (1924) և «Կարմիր մոծակ» (1926-1927) հասկանալի անվանումներով: Այս երեք թերթերակալների մասնաճյուղն էր Գրականության կոմիտեի վերջերս լույս տեսած մի ոչ մեծ հատոր՝ «Խորհրդային Հայաստանի երգիծական մամուլը 1920-ական թվականներին» աշխատությունը: Հեղինակները՝ ՀՀ ԳԱԱ Պատմության ինստիտուտի երիտասարդ գիտաբաններ Զանոն Սուրիսյանը և Նարինե Երանոսյանը, վերհանել են հայ մամուլի ժամանակակից մեծ գրքերից մեկը՝ «Խորհրդային Հայաստանի երգիծական մամուլը 1920-ական թվականներին»:

լուսանկարով էլ բացվում է գիրքը): Անորոշառնայով խորհրդային երգիծական մամուլի շահավորային՝ հեղինակները կարևոր ծառայություն են մատուցել թոթովեցազիտությանը: Որոշու գրի հավելված նրանք հրատարակել են Հայաստանի ազգային արխիվում հայտնաբերած Թոթովեցի ինֆոգրամայի երկու ինֆոգրամա՝ կանգնելով, որոնցից առաջինի ել արխիվային փաստաթղթերի համադրմամբ վերջնականապես ձգտել են գրողի ծննդյան թվականը՝ 1893:

Հեղինակները մեր գրականության մեջ առաջին անգամ ընդարձակորեն անդրադարձել են մեր մշակույթի գրեթե մոռացված, սակայն որոշակի ներդրում կատարած չարտա մշակույթից մեկին՝ Էդուարդ Խոճիկին (1900-1961): Հավելվածում տեղ է գտել նաև Խոճիկի՝ անսխալ մնացած ինֆոգրամագրությունը, որից դարձվում է, որ սույն

թացի ու դադարեցման դասնությունը: Տղամարդ է այս երգիծաթերթերին աշխատակցած մշակույթականների անունները՝ Արամայիս Երզնկյան, Դերենիկ Դեմիրճյան, Գուրգեն Մահարի, Լեռ Կամսար, անգամ՝ Հրաչյա Աճառյան, որը երգիծամբի է ենթարկել... իր իսկ հեղինակած կոթողային «Հայերենի արմատական բառարանը»: Եվ եթե «Շեքսը» գուրկ է եղել երգիծանկարներից, ապա «Զուռնայում» ու «Կարմիր մոծակում» ծաղրանկարչի իր սաղանդով փայլել է Սիմյոն Արուստյանը: Երեք թերթերում էլ որոշ երգիծամբի փրայներ նվաճել են եղել նախ՝ խորհրդային ժամանակահատվածում արտաքին թեմատիկայի (առաջին հերթին՝ Հայ հեղափոխական դաշնակցությունը), այնուհետև՝ իր կացութային մնացորդները (առաջին հերթին՝ եկեղեցին): Երգիծամբը չէր կարող զբաղեցնել, սակայն, նորաստեղծ հանրությանը հուզող սոցիալական

Տաթևիկ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄՅԱԼ

Հայկական Արեւելքը Սիրավյանի կտավներում

Դեկտեմբերի 18-ին Մարտիրոս Սարյանի ռուս-թանգարանում ներկայացվել է խորհրդանշական ցուցահանդես եր:

Սարյանական միջավայրում հյուրընկալվեց 20-րդ դարի հայ գեղանկարչության անբաժանելի մասը կազմող արվեստագետ Հենրիկ Սիրավյանը, որի ընթացիկ ցանկացավ վարդափայտ հոբելյանին նվիրված միջոցառումն իրականացնել այստեղ՝ Ուսուցչի ջերմ հարկի սակ:

Տուն-թանգարանի առաջին և չորրորդ հարկերում ներկայացված էին Սիրավյանի վրձնի մասկանոց բազմաթիվ բնանկարներ և դիմանկարներ: Նկարչի արվեստի երկրորդականը և երկրորդ հիշատակը ողջունեցին ընթացիկ բարեկամ արվեստաբան Լեւոն Չուգասյանը, արվեստաբան Տաթևիկ Համբարձումյանը, Երանոսյանի խոսքի հայտնեց նաև նկարչի որդին՝ Գագիկ Սիրավյանը, իսկ երեկոյի ողջ ընթացքում հյուրերին սիրով ուղղորդում էր ռուս-թանգարանի տնօրեն Ռուզաննա Սարյանը:

Հենրիկ Սիրավյանը, հանդիսանալով 20-րդ դարի հայ կերպարվեստի դիմագիծը ձեռնարկող առաջնային կերպարներից, կարողացավ բազմազանություն ներմուծել նոր ուղղությունների ու ոճերի մեջ խնդրվող ազգային կերպարվեստում: Մեծանուն Մարտիրոս Սարյանին աշակերտած Հենրիկ Սիրավյանին հաջողվեց սնվել համաշխարհային գեղարվեստական գեղարվեստական ու գաղափարական ընկալումները:

Հայոց բնաշխարհի փառաբան ժայռերն ու սակավաբույս մոտիվները Սիրավյանի վրձնի սակ խորհրդավոր ու շեշտված գեղագիտական կերպար են ստանում: Գույնի հանդեպ ֆովիստական մոտեցմամբ և ծավալների մանրադրվագ կառուցմամբ ամեն մի հորինվածք առաջին հայացքից դեկորատիվ է ընկալվում, սակայն սիրավյանական դեկորատիվի զուտ հարթային-գաղափարախառն չէ, բանգի այն սանուտ է դեղին արևելյան խորհրդավոր ու բազմաժան արվեստը:

Դիմանկարներ կերտելու նույնպես հեղինակը խուսափել է զուտ ֆորմալիստական հնարներից: Մրա յուրաքանչյուր բնորոշ օժտված է անհասկանալի և համոզիչ բնավորությամբ: Ներկայացվող դիմանկարներն արժեքավոր են ոչ միայն իրենց զուտ գեղանկարչական հասկանիչներով, այլև նրանք, կարծես, մի ողջ ժամանակագրանի առաջադեմ և ազատամիտ մշակույթական խավի վավերագիրն են:

Հենրիկ Սիրավյանի վրձնի բնորոշ է միջավայրի լավատեսական ընկալումը և Արեւելքի հարի գեղագիտական վերակերտումն, ինչը արթնացնում է մեր արվեստին հասուն դրամատիկ շեշտադրումից:

ՄԵՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ՆԱՅ «ԿԱՐՄԻՐ» ԵՐԳԻԾԱՄԱՄՈՒԼԻ ՄԱՍԻՆ

նում է վերնուշաղ երգիծաթերթերի հիմնադրումն ու հիմնադիրներին, կայացումը և գրաֆիկայի դասառնող հրատարակության դադարեցումը:

Կարող է արժանացնել թվա, որ խորհրդային իրականության մեջ անգամ Սալիկի ժամանակ եղել են երգիծամբի դրսևորումներ, թեկուզե՛լ կարճաժամկետ: Ըստ ներկայացվող աշխատության հեղինակների. «Երգիծական մամուլի համար առավել բարենպաստ դասեր են ստեղծվեցին, երբ խորհրդային հանրապետությունները ռազմական կոմունիզմից անցան կասարեցին դեղին մոր սննդական ֆաղափարակարություն (ՆԷՊ): Վերջինի հասուն հասարակական-ֆաղափարական բնույթի մի քանի գործոններ, ինչպիսիք էին՝ մասնավոր ձեռնարկության, կոորդինացիայի, հասարակական ակտիվ խմբերի ու գործունյա անհատների աշխուժացումը, որոնցից դեր ունեցան նաև մասնավոր թարգմանների (այդ թվում՝ երգիծական ուղղվածության) ստեղծման հարցում»:

համես գործիչն իր նպատակ է բերել ոչ միայն հայ երգիծական մամուլին: Բավական է հիշել, որ նա մասնակցել է Կոմիտասի անվան լարային ֆառայի կազմավորմանը («1932 թվին կվարտեզը դիտարկվեց, սակայն ես կարողացա այն դադարեցնել և կոչել սալ մեր Կոմիտասի անունով», վկայել է նա): Խոճիկը կարևոր դեր է խաղացել Հայաստանի թանգարաններն ու արխիվները հաստատելու գործում՝ հայթայթելով հազարավոր փաստաթղթեր, նամակներ, լուսանկարներ, վավերագրեր, կերպարվեստի հայ, ռուս և եվրոպացի վարդափայտի գործեր՝ արժանանալով Հոկտեմբերի Երեմիկի Դեմիրճյանի բարձր գնահատականին: Մեր կողմից ավելացնենք, որ բեմադրված հանդեպ հալոս ունեցած Խոճիկը 1928 թվականին առաջին և վերջին անգամ երկրորդ սղայի դերով նկարահանվել է կինոյում՝ Պատվական Բարխուդարյանի «Տասնվեցերորդ» ֆիլմում:

Արխիվային նյութերի, ժամանակի մամուլի և թեմային առնչվող դասագիտական ու բանասիրական նոր և նորագույն գրականության հիման վրա հաջող երեք գլուխներում ներկայացված է երեք երգիծաթերթերի ստեղծման, ըն-

խնդիրները, ինչպես, օրինակ, 1920-1930-ականներին ղեկավարող անկախ կառավարման համակարգում առկա թրթաբանությունը և դասական դիրքի չարտա առումը, ինչպես նաև կենցաղային սարքեր հարցերը (դիտարկ, 1924 թվականին Էջմիածին ֆաղափար աշխատանքային չորությունը): Նման խնդիրների՝ այս կամ այն սրությամբ արձանագրում էլ, ցավով, նորաստեղծ երգիծաթերթերի փակմանը, չնայած հեղինակները չեն բացառել, որ այդ հարցում դեր խաղացած կարող էին լինել նաև նյութական անբավարար միջոցները:

Անգամ եթե խորհրդային երգիծաթերթերի նպատակը եղել է «խորհրդային Հայաստանի իրականության բացասական կողմերի խառնակումը... ամբողջ կամ գեղարվեստի խորհրդային դիրքորոշման վրա», սույն աշխատությունը ցույց է տալիս, որ դա ես չի երկարացրել մնվող թարգմանականների կյանքը: ՆԷՊ-ի համեմատական ազատ ժամանակահատվածն աստիճանաբար սեղի է սվել խորհրդային գրաֆիկայի ու լուսանկարչության մամուլից առջև, որի համար անթույլատրելի էր անգամ «կարմիր» երգիծամբը: Ուստի դասական չէ, որ նման դասերում խորհրդային մամուլի հաջող երգիծական օրգանը՝ «Ոգնիմ», լույս է տեսել միայն սասանյակներ անց, Սալիկի մահից յետոյ:

Համո Սուրիսյանի և Նարինե Երանոսյանի «Խորհրդային Հայաստանի երգիծական մամուլը 1920-ական թվականներին» հատորն ավելի քան հեղինակներն են դարձնում երգիծաթերթերի որոշ էջերի գունավոր վերաստեղծումները և հրատարակչների լուսանկարները: Աշխատությունը համաձայնաբեր է ոչ միայն բանասերներին և դասաբաններին, այլև ընթերցող լայն հանրությանը, որը բազմաթիվ հետաքրքրական իրողություններ կարող է բացահայտել 1920-ականների խորհրդային իրականության վերաբերյալ...

Ամեն տեղ առաջ փառվող դասագիրքը՝ «Մանուկների ճակատագրում» Բյուզանդիայի դասագրությունը» (էջ 134), անհեթեթություն է, քանի որ ճակատագրաբան Տեղի է ունեցել 1071 թվականին սելջուկ թուրքերի և բյուզանդացիների միջև, և հայերը դրա մեջ ներառված չէին: Արդյո՞ք անհեթեթություն է դասկարգելը, որ այդ որոշիչ ճակատագրաբան, որը սկիզբ դրեց արաբաբանության սելջուկների կառավարմանը, որն է ազդեցություն չունեցավ հայերի՝ Կիլիկիա գաղթելու վրա: Մենք կարող ենք բանավիճել «իրական դասագիրք» մասին (դարձնում Սուրիսյանի համար դա սելջուկների կողմից Ամիի գրավում է 1064 թ.), ինչ-որ մեկը կարող է

Պատասխան Կլոդ Մուրաֆյանի արձագանքին

մեջբերել դասագրական այն գործերը, որոնք ուշադրություն են սեռում 1071 թվականի վրա՝ որոշեց հայկական Կիլիկիայի զարգացման սահմանագծի: Հարկ է նշել նաև, որ ակնարկների այս ժողովածուն փորձ է կատարել ամփոփել հայ բյուզանդական հարաբերությունները 200 բառով՝ սկսելով չորրորդ դարից և ավարտելով 1453 թվականով: «Ինչո՞ւ, հարցնում է դարձնում Մուրաֆյանը, ամենուրեք անստեղծ է սելջուկների կողմից Ամիի գրավումը 1064 թ.»: Պարոն Մուրաֆյանն իրավացի է. մրա առաջարկած արտահայտությունը բացակայում է ժողովածուում: Փոխարենը կարող ենք հե-

տելով՝ «սելջուկների նվաճումները» (էջ 56), «սելջուկների առաջխաղացումը» (էջ 34), «սելջուկների ներքին աստիճանային ընթացքները» (էջ 57), «սելջուկների, մոնղոլների և լեւնոսթանացիների ներխուժումների հետեւանումները» (էջ 82), «սելջուկների ներխուժումների մասիւրեն» (էջ 83), «սելջուկների հարձակումները» (էջ 84) և «սելջուկների աստիճանային կարգադրությունները» (էջ 88) արտահայտությունները:

փոխարեն, ինչպես «Armenia Sacra»-ում, այստեղ ես ընթերցողը կարող է տեսնել առանձին խմբեր. սելջուկներ և օսմաններ (ինչպես նաև Օմայյաններ, Աբասյաններ, Ֆաթիմյաններ և այլն): Այս խմբերը միասին առնելով դասական առումով ճշգրիտ չէ (դրկ. Մուրաֆյանը գիտի այդ մասին) և կասկած է առաջացնում մրանց՝ կենսաբանորեն միասար էթնոսիկները վերաբերյալ, կասկած, որը ճակատագրի հեզմանով ընկած է թուրքական ազգայնական դասնությունների հիմնում:

Անգլերենից թարգմանեց ՄԵՐՈՒՆ ԳՐԻՔՅԱՆԸ

Դավթի ՍՏՓՆՆՅԱԼ

Սասունցի Դավթի արձանը հայկական ամենամեծ քարե արձանն է: Իսկապես էդուսին արժանի ստեղծագործություն՝ ուժն ու գեղեցկությունը միավորող մեկ նկարագրում: Արձանը ժողովրդական դարձավ հենց այդ երկու կարևոր բաղադրիչների շնորհիվ: Քոչարի ոչ ժողովրդական հետաքրքիր կյանքը և հեղինակին բնորոշող արձանները, եթե դրանք ես դիտարկեմ ըստ կերպարային բովանդակության: Գիծն ամենից շատ կորել է Կարա Բալայի արձանում, բայց դրա փոխարեն վերացական արձանային կերպարային հասանող նրա մաքուր շարժումը և արժանիքը կա այն կյանքում, որը բնորոշ է աղբյուր ծերունուն: Սակայն նույն հեղինակի վարդապետության բոլոր արձանային շարժումները լարված զգի բացակայությամբ դեմքում չեն ուժեղացնում Տիգրանին կամ Չաուրին, որքան էլ գրեթե կային մեկնաբանությամբ լինի արված վերջինի խոլոս ու անվեհեր արձանը: Նույնպես Ֆիդեսիսի

ված է արձանը: Դա ռիթմի ճիշտ դասավորությունն է, որն անհրաժեշտ է սրընթաց շարժում ստանալու համար: Մարտիվեստում լեզուն դարձած Բոյուս Լին ասում էր, որ հարվածի հզորությունը նրա ուժի էլ շարժման արագության համադրման մեջ է: Սասիկ կամ դանդաղաբար վիճակում ուժը գուրկ է իր ֆանդոլ ու ավերիչ զորությունից: Վերածնունդը եւ նրան հաջողորդ դասական շրջանները բաց թողած հայ կերպարվեստին ավանդաբար միջոց բնորոշ է եղել դեկորատիվ դասականության ստանդարտները, բայց սասիկ, դասական կերպարվեստը: Դավթի արձանում Քոչարը կարողանում է կերտել թե՛ վերածնունդի ժամանակ գազաբանակներին հասած կերպարի ներքին հզորություն, թե՛ արձանի շարժում, որն առավել շարժված էր դարձել Վերածնունդի ամսիջա-

րիմվածում լարված սղասման վիճակն է ներկայացվում՝ հավերժացնելով «համբերության բաժակի» գաղափարը: Ձիարձանի դեմքի առաջ եւ դեմքի վեր խոյացող շարժումը թափված է նաեւ դասական կերպարում, որն իր բնույթով բացառիկ է Երեւանում: Չնայած որ ժայռեղեն այդ զանգվածն իրենից ներկայացնում է բնական ու վայրի մի դասակարգ, բայց գարնանային միասնականությամբ է կապված ֆաղափային միջավայրի արձանին: Այդ ներդասանկության գաղտնիքը նորից գծերի ու ծավալների մեջ է, որոնք առկա են անմաքուր ֆարեղ սաքցված ձեւագոյացումներում: Դրանք որոշակիորեն կապվում են արձանին թե՛ գույնով, թե՛ ռիթմով, թե՛ մակերեսային կորություններով ու մասնատման համաչափություններով: Ուշադիր նայելու դեմքում առանձին շարժված

դանը դարձնում են ոչ ժողովրդական կարեւոր մի ստեղծագործություն: Երեւանի արձաններից էներ են այդքան օրգանադեմ մեղծված ճարտարապետները հակադիր տեսանկյունում ու մեկնում են կիրառում՝ առանձնացնելու եւ շեղելու համար արձանը, բայց այդ ժամանակ շատ ավելի դժբախտ է լինում դասական ամբողջականությունը: Երբեմն էլ ճարտարապետն ու ֆանդակագործն աշխատում են կարծես մեկը մյուսից անկախ եւ, ինչպես Անոն Բաբաջանյանի արձանի դարազայում, ոճային հակադրությունը սեղ-սեղ շարժումով ու անմեղաբանակ է դառնում: Մագնիսային ստեղծագործության յուրահատկություններից մեկն այն է, որ ի տարբերություն մյուս արձանների, ոճային հակադրությամբ սաքցվել է կասարյալ ներդասանկ համադրություն: Արձանն ու դասականը

ՍԱՍՈՒՆԳԻ ԴԱՎԹԻ ԱՐՁԱՆԸ

ձեռագրի ոճավորումը հիշեցնող ձիերը, թեթեւ ակնարկում են անսիկ Յունաստանի ժամանակակից հին, ուրարական քաղաքի մասին, բայց ռիթմի սեւանկյունից թույլ են եւ չեն կարողանում ֆաշել Արգիշի կառուցումը: Միայն ձիերի մագերի, սմբակների սակի փոփոխ, արվայի մոտիվ, ու մի ֆանի այլ հասկանում արված ալիքաձեւ շարժումներն ինչ-որ չափով նմանատես են շարժումը դասական կարողանումը ընկալելուն:

դեռ հետո: Քոչարի ժամանակակից մեկ այլ խոշորագույն վարդապետ՝ Յակոբ Կոչոյանը, իր հերթին հայ մանրանկարչության մեջ ներմուծեց մինչ այդ անծանոթ ռիթմ ու շարժում: Ուշագրավ է, որ Կոչոյանի այդ նորամուծությունն ամենից վաղ արձանային թեմաներով արված փոփոխության, բայց մեծաճիւղ մանրանկարում: Ուժն ու շարժումը, ինչպես կյանքում, արվեստում էլ բացահայտում են հզորության գաղտնիքը: Եթե այդ առումով ավելի մանրամասն անդադարառնալով Դավթի արձանին, կարող ենք նկատել, որ ձիու բազը, իրանը, առջեկի ոտները, հեծյալի թիկնոցն ու սուրը այն հիմնական հորիզոնական ռիթմերն են, որոնք կուսակում են առաջ մղվող շարժման մեջ էներգիա: Սակայն, միեւնույն ժամանակ, Դավթի թեւերի ու սրի շարժումը ձգված է դասական ձիու առաջընթացը, ֆանի որ մեծ ծանրություն է գցում դեմքի հետ: Ձիու հավասարակշռությանն ամենից շատ նմանում են հետեւի ոտների կիսաձաված դիրքն ու դրանի ուղղահայաց ռիթմը, որն առհասարակ կաղում է նրան ժայռեղեն դասականության: Դա է դասառը, որ այդքան որկված լինելով հանդերձ՝ ձիու դասականության չի թողնում առաջ եւ արձանային միայն ծառս եկողի ամսասան մնալու վճռականություն: Ամբողջ հո-

շարժումը են բնույթով, բայց միավորվում են մեկ ընդհանուր ֆանդակային ձեւի մեջ: Մի ֆեմոնմեալ յուրահատկություն էլ ունեն Քոչարի ձիերը. երբեմն նույնիսկ ավանգարդ գործերում օժտված են հայկականության սուր արձանային կերպարով: Կորությունների, ոչ շատ ակտիվ գալարվող, ոչ էլ չորության հասնող դասական ունի որոշակի երկաթափակա-նություն եւ իր տեսանկյունով հարազատ է հայ միջնադարյան զարդանախերի առաջնությունը, իսկ երբեմն նաեւ ակնառու կերպով կրում է հին մոսկովների կոնկրետ ելեւջներ: Օրինակ, Դավթի ու Վարդանի արձաններում ձիերի վզերին դասակարգված կնձիռները հայկական ձեռագրի բնորոշ շեղված կեմսրոնով կամարածե կորերի նկարվածն ունեն, իսկ Վարդանի ձիու սմբակներից ելնող փոփոխ ալիքները հիշեցնում են խաղողի որդի ոլորանային ավարտներ: Նման ելեւջներ շատ են կիրառված նաեւ գուառով արված էդուսի դասակարգումներում: Վարդեսրեն օգտագործելով հայ մակույթի հարուստ ժառանգությունը՝ Քոչարը կարողանում էր օրգանադեմ կաղել դարձելով ձեւավորված դասական արձանային կերպարային կորությունը նոր հորիմվածներին՝ գեր մնալով էլեկտրիկ համարումներից կամ շինծու արվայիցադումից: Ազգային նկարագիրն ի հայտ էր գալիս ոչ թե որդես հրադուրվածության, այլ խորը ճանաչողության եւ վերադրումների արգասիք: Ամենից վաղ այն դրսեւորվեց Սասունցի Դավթի արձանում՝ կարծես հագեցնելով անհիշելի ժամանակներից ավանդույթները կորցրած հայ ֆանդակագործություն հազարամյակներով կուսակած կարոսը: Չամաշարհային գանձարանը մտած էդուսը մարմնացավ որդես հաղթական դասական խորհրդանիշ, կերպարվեստի լեզվով բացահայտելով հզորության գաղտնիքը, ժամանակակից ստեղծագործության մեջ խաքցնելով հայկական ոգին:

Ներդիրը հրատարակված է ՀՀ մակույթի նախարարության ազակցությամբ: